

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

4/2024

TEMA:
NATURLIG ÅBENBARING

9
Et liv til velsignelse

16
Den Gud, alle kender

26
En evighed i farver

32
Guds folk synger altid

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

ISSN 0901-4802
ISSN 2446-404X (Budskabet online)
Budskabet udkommer fem gange om året, næste gang den 29. november.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

Freepik / Amalie Puggaard Poulsen

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 330 kr.
(unge under 30: 190 kr.)
Gaveabonnement: 190 kr. for papir-
udgave, 110 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

MAIL- OG ADRESSEÆNDRING

LM får *ikke* automatisk besked, når du flytter eller ændrer mailadresse eller efternavn. Giv derfor altid selv besked, når dine kontaktoplysninger ændres. Det er vigtigt, så både *Budskabet* og betalingsopkrævning når frem til rette sted.

REDAKTØR

Andreas Kammersgaard Ipsen
Elmevej 1, 6880 Tarm
tlf. 2818 1577, aki@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Braüner
frimenighedspræst, Hillerød
a_brauner@hotmail.com

Helene Schou Andersen
læge, Kolding
helene@ksandersen.dk

Ruth Vatne Rasmussen
legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

Steffen Juul Pedersen
sælger, Haderslev
steffenjuul@outlook.com

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

LEDER

- 04 Hvad kommer først
– begravelsen eller vækkelsen?
Anton Bech Braüner

TEMA:**NATURLIG ÅBENBARING**

- 06 Fornuft og samvittighed
Jette G. Christensen
- 09 Et liv til velsignelse
Jette G. Christensen
- 12 Samvittigheden – ingen undskyldning
Peter Olsen
- 16 Den Gud, alle kender
René Sølvsten Nissen
- 19 I universet ser jeg en storhed
Steffen Birkmose

HORISONT

- 20 Hvordan venter man på Gud?
- 21 Tæl til ti før du poster

FOR TROEN

- 22 Sefanias' Bog: Herrens dag kommer
Jesper Aagaard
- 26 En evighed i farver
Lisa Birkmose

ANDRE ARTIKLER

- 28 Skitser til en missionsk gudstjenesteform
Anton Bech Braüner
- 32 Guds folk synger altid
Sprint Aagaard Korsholm

BØGER

- 35 Tanker om Salmernes Bog
- 36 Naturlig åbenbaring
- 38 Gud, hvor jeg savner ham!

Dit kald består i, hvordan Gud bruger dig som en kanal for sin velsignelse til de mennesker, som han har sat i din varetægt.

LEDER

Hvad kommer først – begravelsen eller vækkelsen?

AF ANTON BECH BRAÜNER

Hvis ikke Gud griber radikalt ind og skaber åndeligt liv, vil der komme en dag, hvor døren til en del missionshuse bliver låst for sidste gang.

En kollega fortalte mig forleden om et skilt, der stod ude foran en kirke: ”Denne kirke vil enten opleve vækkelse eller begravelse”. Og så kom tilføjesen: Måske er denne beskrivelse ikke helt fjern fra situationen visse steder i Luthersk Mission (LM)?

Underforstået: Hvis ikke Gud griber radikalt ind og skaber åndeligt liv, vil der komme en dag, hvor døren til en del missionshuse bliver låst for sidste gang.

Inden I tror, jeg begyndte morgenen med at tage et pessimistisk syrebade bare for at holde den værste optimisme fra døren, skulle jeg måske begynde med at understrege, at det altså ikke kun står slemt til med LM. Vi har bestemt menigheder iblandt os, der oplever vækst.

De seneste år har jeg også flere gange talt med mennesker, der kommer ind mere eller mindre fra gaden og begynder som trofaste medlemmer i vores menigheder. Selvom de i flere tilfælde

ikke kendte så meget som én levende kristen, havde Gud alligevel en plan for, hvordan han ville føre dem til tro på sig.

Så er det altså svært kun at se dystert på fremtiden.

Hvis vi skal være helt realistiske, må vi dog indrømme, at vi har kristne fællesskaber rundt omkring, der er udfordrede. Det gælder især i egne, hvor de unge flytter væk. Og når de flytter hjem igen efter nogle år i storbyen, er det ikke sikkert, at det lokale missionshus er førstevalget. Så melder spørgsmålet sig uundgåeligt. Bliver det begravelsen eller vækkelsen, der kommer først?

Vækkelsen er en mulighed

Nu skal vi ikke have for små tanker om Guds Ånd. Den Ånd, der blæste livsånd i Adam, kan også blæse liv i det lokale missionshus – også selvom kaffekopperne og de blomstrede gardi-

ner ikke er blevet opdateret siden begyndelsen af 1990'erne.

For vækkelsen er en mulighed, også i vores tid og i vores gudløse del af verden.

Det blev klart i Vigeland i den sydlige del af Norge for et års tid siden. Fra at have været en lille og skrøbelig missionshusforsamling, hvor de mødtes 10-15 mennesker en gang om måneden, skabte Guds Ånd pludselig en sult efter evangeliet. Mennesker kom til tro, og på kort tid blev missionshuset, som ikke havde været fyldt i mange år, alt for lille. Når man ser på det redskab, Gud brugte, bliver forundringen ikke mindre, for Gud brugte en ukendt fritidsprædikant, som på det tidspunkt faktisk havde tabt frimodigheden. Men heller ikke det var en hindring for Gud.

Noget lignende skete på det metodistiske Asbury Universitet, hvor de studerende i februar 2023 blev siddende efter en morgenandagt. En studerende bekendte sine synder for forsamlingen, og så var det, som om lovsangen ikke rigtig ville slutte. Tørsten efter at høre mere om Jesus var for stor, og møderne fortsatte i døgndrift i flere uger og har efterladt sig varige spor både blandt de studerende og længere væk.

Asbury Universitet er flagskibsuniversitet for

Når ens forsamling oplever vedvarende tilbagegang, er det ikke sikkert, at det bedste er at vente på, at sidste mand slukker lyset.

den metodistiske kirke i USA. En kirke, der i disse år er i stor intern splid, og hvor flere menigheder oplever at miste deres kirkebygninger, fordi de ønsker at fastholde den bibelske tro på ægteskabet mellem én mand og én kvinde. Men heller ikke denne skrøbelighed er en hindring for Gud. Han velsigner og viser sin kraft – selv når vi er magtesløse.

Denne bevidsthed om Guds omsorg midt i vores magtesløshed må give os håb. Man fristes til at sige som Jonatan: *"Måske vil Herren hjælpe os, for der er intet, der hindrer Herren i at give sejr, uanset om vi er mange eller få"* (1 Sam 14,6).

Måske vil Gud også gribe ind og give sejr hos os?

Forhold dig til fremtiden

Men mens vi venter på vækkelsen, skal vi bruge tiden klogt. Kort sagt må vi forholde os til fremtiden. For det kan også være, at Gud har andre planer med os end decideret vækkelse.

Nogle steder er der missionshuse, der skal sælges, og måske endda menigheder, der skal lægges sammen. Det er vanskelige beslutninger, som kræver mod, for geografi og forskelligt menighedssyn er ikke uden betydning.

Alligevel tror jeg, vi skal turde spørge os selv, hvordan vi bedst rækker evangeliet videre til den næste generation. Her tror jeg personligt på, at LM har en berettigelse. I LM er der dybde i forkyndelsen, syn for international mission og et omfattende skole- og lejrarbejde og meget mere. Men alle disse ting forudsætter et stærkt menighedsliv.

Når ens forsamling oplever vedvarende tilbagegang, er det ikke sikkert, at det bedste er at vente på, at sidste mand slukker lyset. Ligesom vi historisk har været gode til at plante nye menigheder, kunne man overveje, om man visse steder skulle slå sig sammen for at stå stærkere rustet til fremtiden.

Så lad os turde lægge forskellighederne til side og tage hul på samtalen om, hvad der gælder evangeliets udbredelse. I bevidsthed om, at Guds Ånd kan komme og overraske os, når vi mindst venter det. ■



Anton Bech Bräuner

TEMA

Fornuft og samvittighed

AF JETTE G. CHRISTENSEN

Biblen lærer os, at vi er født i synd med ryggen til Gud, og at der i dette liv ikke er nogen som helst mulighed for at slippe fri fra den. Den vil klæbe til alt.

Fra
**LUTHERSK
FORDYBELSES DAG**
//
RYAN MACPHERSON
Februar 2023

I februar 2023 blev der afholdt Luthersk Fordybelsesdag i Hering, hvor Ryan MacPherson, dekan ved Luther Classical College i Wyoming, USA, holdt foredrag om den naturlige åbenbaring.

Jeg har fået lov af Ryan MacPherson til i to artikler at formidle essensen videre her i Budskabet.

Hvad forstår vi ved den naturlige åbenbaring?

Vi har lært, at Gud har åbenbaret sig i sit ord og tydeligst i Jesus Kristus, at Helligånden er blevet hans tolk, og at vi derfor i Guds ord kan lære, hvad Guds vilje er, og hvem Gud er. Dette kalder vi *den specielle åbenbaring*. Adgangen til denne åbenbaring går gennem at læse i eller lytte til Ordet og Guds Ånds vejledning.

Begrebet *den naturlige åbenbaring* derimod dækker over tanken om, at Gud har åbenbaret sig i menneskets fornuft og samvittighed. Adgangen til den naturlige åbenbaring er fri. Ethvert menneske er udstyret med både en fornuft og en samvittighed. Det er Guds gode gaver til os. Men problemet er, at de ofte bliver enten misforstået eller misbrugt.

Vi forstår instinktivt, at der er en Gud, at noget er godt og noget ondt (altså Guds morallov). Det er fordi, Gud har åbenbaret sig i vores fornuft og

i vores samvittighed. Derfor ved vi også godt, at vi har skyld, at vi synder. Mennesket har til alle tider vidst, hvad der er rigtigt og forkert. Det skriver Paulus om i Romerbrevet 2: "For når hedningerne, der ikke har loven, af naturen gør, hvad loven siger, så er de, uden at have en lov, deres egen lov. De viser, at de har den gerning, som loven kræver, skrevet i deres hjerte, og deres samvittighed optræder som vidne, og deres tanker anklager eller forsvare hinanden" (Rom 2,14-15).

Filosoffer i oldtiden så også, at der i et menneskes væsen er noget, der kan erkende, hvad der er godt og ondt. Det er en evne, som dyrene ikke har, og som gør os i stand til at opbygge et samfund på en måde, så der hersker orden og retfærdighed.

Hvad er problemet så? Når vores verden alligevel ikke bærer tydeligt præg af, at Gud har åbenbaret sig i fornuft og samvittighed og vist



FOTO: FREEPIK

Det er ikke kun forbeholdt kristne at have dårlig samvittighed. Den kender alle til, og dermed har den også en evne til at justere både tanker og handlinger.

os, hvad der er godt og ondt, er det fordi, disse to store gaver fra Gud, som sagt, ofte bliver misbrugt og misforstået, og fordi synden klæber til alt, hvad vi gør.

Misforståelse nummer et

En måde at misforstå og misbruge fornuften og samvittigheden på, er at tillægge dem større vægt, end de kan bære. Bibelen lærer os, at vi er født i synd med ryggen til Gud, og at der i dette liv ikke er nogen som helst mulighed for at slippe fri fra synden. Den vil klæbe til alt. Til vores handlinger og tanker. Til vores samvittighed og vores fornuft, og derfor er den dømmekraft, som fornuften og samvittigheden udgør, ikke ufejlbarlig. Når vi så rammes af syndserkendelse, og den lammer os, siger fornuften og samvittigheden, at jeg må prøve igen og gøre

det bedre næste gang. Tage mig sammen. Lave øvelser. Rense sindet. Spise noget andet og gå flere skridt end i sidste uge. Så skal det nok blive bedre. Jeg bliver et bedre menneske, og så må Gud også være tilfreds med mig.

Misforståelse nummer to

En anden måde at misforstå og misbruge fornuften og samvittigheden på, er at sige, at der ikke findes en objektiv virkelighed. Der findes ikke en absolut sandhed. Der findes ikke noget, der i sig selv er godt eller ondt, rigtigt eller forkert; alt er op til den enkeltes vurdering, som så varierer i en uendelighed.

Det lyder velkendt for en dansker i 2024. Du har din sandhed, jeg har min. Det er måske rigtigt for dig, men det her er rigtigt for mig. Det fremlægges som den ultimative frihed. Jeg er



Jette G. Christensen
Handicaphjælper
praestefruen@gmail.com

*Mennesket har
til alle tider vidst,
hvad der er rigtigt
og forkert.*

ikke underlagt nogen form for absolut sandhed. Jeg definerer min egen. Mine følelser har altid ret.

Til det siger Luther (det er åbenbart ikke nogen ny tanke), at samvittigheden og fornuften kan finde frem til moralsk sandhed. Der er noget, der i sig selv er godt eller ondt, rigtigt eller forkert, fordi Gud har lagt det ned i hvert enkelt menneske i fornuften og samvittigheden.

Fornuften og samvittigheden

Det er ikke kun forbeholdt kristne at have dårlig samvittighed. Den kender alle til, og dermed har den også en evne til at justere både tanker og handlinger, men – og det er et stort men – hverken samvittigheden eller fornuften kan give trøst, når mennesket rammes af syndserkendelse.

Samvittigheden er tæt knyttet til Guds morallov, en lov, der stiller store krav til, hvordan jeg bør omgås mit medmenneske, hvordan jeg bør tænke og handle. De krav kan intet menneske leve op til. Den dårlige samvittighed er der med det samme. Den anklager mig og giver mig uro i maven og dårlig søvn. Den skubber til mig, når jeg ikke har lyst til at blive skubbet til, og den giver mig lyst til at gøre noget, der kan få den til at tie stille. Et andet problem med samvittigheden er, at den bor i mit syndige sind, og derfor dømmer den også, hvor den burde tie stille.

Og den trøster mig ikke. Vi kender det fra den specielle åbenbaring i Guds åbenbarede lov, fra de ti bud. De viser mig Guds vilje, og for hvert "du må ikke", lyder der et "jeg kan ikke" i mit

sind. Guds lov trøster mig ikke. Den siger ikke til mig, at det ikke gør noget, at det er i orden, at jeg bare prøver. Den dømmer mig.

Problemet med fornuften og samvittigheden

Der er altså to afveje i spørgsmålet om samvittigheden og fornuften: 1. At tillægge dem *for stor vægt* i forhold til at leve godt og rigtigt i forhold til Gud og mennesker. 2. Ikke at anerkende, at de kan bruges som en form for almenmenneskelig faktor, fordi der ikke findes nogen objektiv sandhed og dermed fuldstændig lade det være op til det enkelte menneske at finde den rette vej fremad.

Uanset hvad er resultatet det samme: vi er overladt til os selv.

Løsningen på problemet

Til disse misforståelser siger Luther, at det kun er evangeliet, der kan trøste. Luther peger ikke på vor fornuft eller vores samvittighed, som så skal få os til at tage os sammen og gøre det bedre næste gang, men han peger væk fra os selv og hen på Jesus, på hans guddommelige ord og på nådemidlerne, dåb og nadver. Her beroliges samvittigheden, og blikket ledes hen på Jesus og hans fuldbragte offer for mig. ■

Fra
**LUTHERSK
 FORDYBELSESDAG**
 //
RYAN MACPHERSON
 Februar 2023

TEMA

Et liv til velsignelse

AF JETTE G. CHRISTENSEN

Gud skjuler sig ofte i det helt almindelige. Mit liv er helt almindeligt, og Gud kalder og bruger mig i netop det liv, han har givet mig.

Luther talte om tre stænder, og selvom det ikke længere er begreber, der er i aktivt brug, forstår vi godt, hvad de dækker over: *hjemmet, kirken og den verdslige myndighed*. I dag ville vi måske bruge ord som sociale sfærer eller livsområder. Fælles for dem er, ifølge Luther, at de er etableret af Gud, og derfor viser hans omsorg sig for os i alle tre:

- I hjemmet tager Gud sig af os både åndeligt og fysisk gennem ægtestanden og i embedet som far og mor.
- I kirken tager Gud sig af os åndeligt gennem nådemidlerne og præsteembedet.
- I den verdslige myndighed tager Gud sig af os gennem den naturlige og positive lov og dommersædet.

Det er grundlaget for menneskelivet, og som kristne færdes vi i alle tre. Når Luther brugte netop ordet "stænder", hænger det sammen med, at det på Luthers tid var almindeligt at beskrive menneskelivet og især menneskets plads

i forhold til kirke og øvrighed på den måde. Når vi så tænker os selv ind i de tre stænder, kan det være en hjælp til at få svar på følgende spørgsmål:

- Hvad siger de ti bud ind i mit liv?
- Hvordan bliver mit liv en kanal for Guds velsignelse til de mennesker, som Gud har sat i min varetægt?

Kaldet

Lad os tage det sidste først.

Ifølge Luther har alle kristne mennesker, ikke kun præsterne, et kald, og det kald går på tværs af stænderne. Dette kald kan man blive meget klogere på ved at studere Luthers hustavle i den Lille og Store Katekismus, hvor Luther i sin gennemgang knytter hvert bud til kaldet i de tre stænder. Kaldet i hjemmet, kaldet i kirken/menigheden, kaldet i samfundet.

Men hvad er et kald? Ryan MacPhersons egen definition lyder: "Dit kald består i, hvordan Gud



Jette G. Christensen
 Handicaphjælper
 praestefruen@gmail.com



Det kristne kald er noget helt særligt: vores liv bliver det synlige middel, som Gud velsigner vores næste igennem.

bruger dig som en kanal for sin velsignelse til de mennesker, som han har sat i din varetægt.” Det breder med det samme kaldsforståelsen ud, og det bliver svært at tale om kald som noget, kun præster har fået.

I familien er der kald til at være ægtemand, hustru, far, mor, søn og datter.

I kirken lyder kaldet til præst og lægmand, og Luther taler om, at ingen må tale offentligt i kirken eller forvalte sakramenterne, hvis ikke han er retteligt kaldet.

I staten, eller i samfundet var den klassiske kaldsopdeling: hersker, undersåt, betjent og borger, og selvom sproget også her virker forældet, forstår vi godt, at det drejer sig om, at der findes stillinger i samfundet, som er etableret til at opretholde ro og orden, og at det som et kristent menneske er i orden at tjene som verdslig myndighed, være dommer, deltage i krig mm.

Guds maske

I en luthersk forståelse udspringer kaldet af heliggørelsen, som forudsætter retfærdiggørelsen,

og derfor er det kun kristne, der har et kald, et såkaldt helliggjort arbejdsområde. Kristne som ikke-kristne kan være ansat af myndighederne og gøre deres pligt der, men kun for de kristne er der tale om et kald. Det er helt afgørende at forstå, at en kristen derfor ikke gør gode gerninger i sit kald, men at det er troen, der gør gerningerne, fordi det er Gud selv, der arbejder gennem et menneskes kald.

Derfor er et kald ikke et arbejde, hvor vi skal være økonomisk produktive, men en beskæftigelse, hvor vi modtager Guds velsignelse og deler ud af den til andre. Det er som sagt *ikke* en særlig beskæftigelse, hvor de kristne gør deres gode gerninger, men kaldet er snarere et *middel*, som Gud selv arbejder igennem.

Sagt med andre ord er kaldet at være Guds maske, bag hvilken Gud selv er på arbejde i os for at velsigne andre mennesker gennem os.

Derfor er det kristne kald noget helt særligt: vores liv bliver det synlige middel, som Gud velsigner vores næste igennem. Et kald kræver ingen særlig udrustning. Gud skjuler sig ofte i det helt almindelige. Mit liv er helt almindeligt, og

Gud kalder og bruger mig i netop det liv, han har givet mig.

Der er også det særlige ved et kald, at vi ofte ikke opdager frugten af det før bagefter. Så fremfor at bekymre dig om, hvordan du udfører dit kald, skal du snarere glæde dig over, at Gud arbejder igennem dig og dit liv fra morgen til aften.

De ti bud og kaldet

I den Lille Katekismus lærer Luther os at bekende vores synder i forhold til vores kald: "Overvej din egen stilling i forhold til de ti bud, hvad end du er far eller mor, søn, datter, arbejdsgiver, -tager; hvorvidt du har været ulydig, uærlig, doven, hvorvidt du har skadet en anden i ord eller gerning; om du har stjålet, forsømt, forspildt noget eller gjort skade." En meget praktisk tilgang og en understregning af, at jeg ikke har lov til at se mit kald snævert i forhold til en opgave i menigheden, som vi måske nok kunne forledes til. Mit kald aktiveres, fra jeg slår øjnene op, i den relation, jeg er en del af, hvad enten det er hjemme eller på arbejde eller i skole, til jeg igen får lov til at takke for dagen og lægge den bag mig.

For Luther var det vigtigt, at man i oplæringen i den kristne tro begyndte ved de ti bud (loven) og dernæst gik til bekendelsen (evangeliet) for at forberede sindet på at bekende, at lovens krav er umulige.

De ti bud kan ikke overføres på alle kald i alle situationer, men læser man den Store Katekismus, vil man se, at Luther understreger kaldet i de tre stænder i alle bud.

Luther havde en bred opfattelse af budene, og det ser man i hans forklaring til f.eks. det første bud: "Hvis du i dit hjerte kun forventer det gode fra ham – særligt i nød og fare – og i dit hjerte forsager og fornægter alt, som ikke er Gud, så har du den ene sande Gud."

Fremfor at bekymre dig om, hvordan du udfører dit kald, skal du snarere glæde dig over, at Gud arbejder igennem dig og dit liv fra morgen til aften.

Det samme gælder hans forståelse og forklaring af det fjerde bud. Luther mente ikke, at det kun handlede om forælder-barn-relationen, men også bredere forholdet til øvrigheden; den skal vi respektere, ikke provokere den til vrede, men ære, tjene, adlyde, elske og ære. Øvrigheden findes i alle tre stænder, siger Luther, idet vi både har "blodsfædre" (familien), "myndighedsfædre" (staten) og "åndelige fædre" (kirken). Buddet lægger ikke kun op til, at børn skal adlyde deres forældre, men også, at forældrene opfylder deres pligter over for børnene.

I hvert bud ligger der en generel lov, der helt specifikt taler til hvert enkelt menneske i det kald, det menneske står i. F.eks. befaler det tredje bud, at vi holder hviledagen hellig. I sin bogstavelige form er dette bud ikke rettet mod den kristne, fordi det var en del af ceremonialloven i det Gamle Testamente, men oversat til i dag betyder det, at den kristne dagligt bør arbejde med Guds ord. For præster og prædikanter betyder det, at Ordet skal prædikes rent og klart og sandt. For menigheden betyder det, at Ordet skal have lov til at arbejde i hjertet og komme ud af

mundten til andre mennesker.

Det syvende bud forbyder at stjæle, men Luther konkretiserer yderligere ved at sige, at det også gælder det at tillade en skade, hvor den kunne have været afværget, eller hvis man snyder med pengene, når man handler. Dermed bliver buddet bredere end kun at omfatte det konkrete tyveri.

Når Luther på den måde understreger kaldet i de tre stænder gennem alle de ti bud, om end i forskelligt omfang, undgår han, at vi i enhver given situation skal mærke efter, hvad der føles rigtigt. Gud har givet os familie, stat og kirke og har i sine ti bud befalet det, der er godt og helligt for hver enkelt af os i det kald, vi har.

Heldigvis gælder det også her, at Kristus er enden på loven. Han har opfyldt loven på mine vegne, og jeg modtager hans retfærdighed som en bryllupsklædning, der dækker al min synd. Al min synd. Den vished giver mig frimodighed til at leve mit liv og adlyde det kald, som ligger til mig.

"Dit kald består i, hvordan Gud bruger dig som en kanal for sin velsignelse til de mennesker, som han har sat i din varetægt."

TEMA

SAMVITTIGHEDEN –INGEN UNDSKYLDNING

AF PETER OLSEN

Nazisterne forsvarede sig med, at de fulgte ordrer. Ja, men de forhærdede sig også mod loven i deres indre. Derfor har de ingen undskyldning, hverken i Nürnberg i 1945 eller efter døden.

**Peter Olsen**

Ph.d. og førsteamanuensis i systematisk teologi ved Dansk Bibel-Institut
po@dbi.edu

Denne artikel har to afsnit. I det første vil jeg vise den rolle, som samvittigheden har spillet for udviklingen af den internationale retsorden i det 20. århundrede. I det andet vil jeg se på, hvad Bibelen siger om samvittigheden.

International retsorden og menneskerettigheder

Da Anden Verdenskrig sluttede, blev de allierede vrede over det syn, der mødte dem i tyske udryddelseslejre som Auschwitz-Birkenau og Treblinka. Det systematiske folkedrab på jøder og andre var den væsentligste grund til, at juristerne ved retssagen i Nürnberg måtte definere en international retsorden, som indtil da havde været meget begrænset¹. Tyskland havde jo indtil foråret 1945 været en suveræn stat, hvor Rigsdagen og regeringen i Berlin afgjorde den retsorden, der skulle gælde i Tyskland. På hvilket grundlag kunne andre lande så dømme og straffe tyske politikere og embedsmænd, der blot udførte det, som regeringen

havde bedt dem om? Til deres forsvar sagde de anklagede, at de handlede efter ordre og i overensstemmelse med gældende lov i Tyskland, f.eks. Nürnberglovene fra 1935, der fratog jøder og andre grupper vigtige rettigheder i det tyske samfund. Men de anklagede blev dømt alligevel, for de burde have valgt lydighedsnægtelse.

I december 1948 vedtog FN både en konvention om folkedrab og en konvention om menneskerettighederne. Den sidstnævnte henviser i sin indledning til de grusomheder, der blev straffet af krigsforbryderdomstolen i Nürnberg: "Tilsidesættelse af og foragt for menneskerettighederne har ført til barbariske handlinger, der har oprørt menneskehedens samvittighed"². Artikel 1 gentager denne henvisning til samvittigheden: "Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder. De er udstyret med fornuft og samvittighed, og de bør handle mod hverandre i en broderskabsånd." Artikel 18 tilføjer: "Enhver har ret til tanke-, samvittigheds- og religionsfrihed."



FOTO: LBARATTE

FN konstaterer, at mennesket er udstyret med både fornuft og samvittighed, som må antages at være to forskellige instanser i sjælen. Konventionen forklarer ikke, hvad fornuft og samvittighed er. Men det er åbenbart særligt samvittigheden, der er blevet oprørt over nazisternes "barbariske handlinger." Det må forstås sådan, at alle mennesker har den samme eller nogenlunde samme samvittighed, der altid opføres over den slags handlinger.

Retten står over loven

Krigsforbryderdomstolen i Nürnberg gik ud fra, og FN's konvention om menneskerettighederne bekræfter, at alle mennesker inde fra sig selv ved, at visse handlinger, som f.eks. folkedrab, er onde og bør straffes. Denne lov i sjælen er overordnet de love eller ordrer, som nationale parlamenter og regeringer udstikker. Hvis myndighederne beordrer os til at handle i strid med samvittigheden, er vi derfor forpligtede til lydighedsnægtelse, ellers pådrager vi os skyld og

risikerer straf (ApG 5,29). Man kan sige det sådan, at retten står over loven! Vi skal gøre det rigtige og gode, uanset om den nationale lovgivning siger noget andet.

Men hvorfra kommer denne ophøjede ret? Hvor kommer samvittigheden fra? FN's konventioner henviser ikke til Gud som årsag. Bag både Nürnbergprocessen og FN's konventioner står nok snarere naturretten, som er en opfattelse, der voksede frem i løbet af 1600-tallet: "Naturen – ikke staten – har garanteret alle mennesker en række evige og ufravigelige rettigheder."³ Det forbliver dog uklart, hvordan den upersonlige natur kan udtale sig om, hvad der er godt og ondt. Det er lettere at forklare det sådan, at en personlig Gud har lagt denne fornemmelse af godt og ondt ind i os. USA's uafhængighedserklæring fra 1776 siger: "Vi anser disse sandheder for selvindlysende, at alle mennesker er skabt lige, og at de af deres Skaber har fået visse umistelige rettigheder, heriblandt retten til liv, frihed og stræben efter lykke." For

De tyske nazi-soldater blev stillet til regnskab for deres handlinger. De vidste i deres indre, at det var onde handlinger, og burde derfor ikke have fulgt ordre.

FN's konvention om menneskerettighederne bekræfter, at alle mennesker inde fra sig selv ved, at visse handlinger, som f.eks. folkedrab, er onde og bør straffes.

de fleste i 1700-tallet var Skaberen ikke den upersonlige natur, men Gud.

Hvad siger Bibelen?

Paulus skriver, at hedningerne ikke har fået Guds lov på samme skriftlige måde som jøderne. Alligevel gør hedningerne af naturen, "hvad loven siger." Derfor er de "uden at have en lov, deres egen lov. De viser, at de har den gerning, som loven kræver, skrevet i deres hjerte, og deres samvittighed optræder som vidne, og deres tanker anklager eller forsvarer hinanden" (Rom 2,14-15). Fordi Gud har skrevet lovens krav ind i os, har vi ingen undskyldning "på den dag, da Gud dømmer det, som skjuler sig i mennesker" (v.16). Vi ved nemlig godt, at vi har handlet imod det vidnesbyrd, som vi har inde i os selv.

Romerbrevet 1 siger, at naturen omkring os også vidner om Guds væsen og vilje (1,19). Problemet er, at mennesker undertrykker det vidnesbyrd, som de har fra naturen og fra samvittigheden. Paulus siger: "De undertrykker sandheden med uretfærdighed" (1,18). "De udskiftede Guds sandhed med løgnen" (1,25). "De blev opslugt af al slags uretfærdighed" (1,29). Inderst inde havde de en fornemmelse af, at de handlede forkert, men de nød synden. Derfor har de ingen undskyldning, når Gud dømmer dem (1,20; 2,1).

Det minder om, hvad domstolen i Nürnberg sagde til nazisterne: "Inderst inde vidste I godt, at jeres handlinger var forkerte. Derfor er I skyldige!" Men Paulus tilføjer noget, som ikke fremgår af naturretten: Det er Gud, der har skrevet lovens krav ind i jeres hjerte. Han har givet jer en samvittighed. Og dét er en højere ret end den nationale lovgivning. Derfor står nazisterne skyldige, ikke bare i Nürnberg, men også på dommedag. De står skyldige, ikke bare over for mennesker, men også over for Gud.

En del af nazisterne flygtede fra retsopgøret og døde i frihed i Sydamerika eller andre steder. Siden har journalister og jurister ærgret sig over, at de undslap retfærdigheden.⁴ Men det er en misforståelse! Da de døde, trådte de ind foran Dommeren, for "det er menneskenes lod at dø én gang og derefter dømmes" (Hebr 9,27). Den dag har vi ingen undskyldning.

Har samvittigheden altid ret?

Dommerne i Nürnberg og FN's konventioner siger: Hvis myndighederne kræver noget ondt af os, skal vi i stedet følge vores samvittighed. Forudsætningen er, at samvittigheden taler sandt. Men gør den altid det?

Kristen teologi har ofte skelnet mellem to aspekter af samvittigheden eller ligefrem mellem to samvittigheder inde i ethvert menneske;

én skabt og én uskabt. Man har forstået Romerbrevet 2,14-15 sådan, at Gud dels har skrevet lovens krav ind i vores hjerter og dels har givet os en samvittighed, der kan høre og anvende hans lov. Ifølge denne tradition er loven i hjertet ikke det samme som samvittigheden. Man har derfor ofte brugt forskellige ord om disse to elementer i sjælen (latin: *syneidesis* og *conscientia*). Den første er Guds lov. Den er evig og uskabt som Gud selv, og den taler derfor altid sandt. Den anden er skabt. Den er en del af menneskets natur, og den er lige så fejlbehæftet som alt andet menneskeligt. En anden tradition har forsøgt at tænke de to elementer sammen til én samvittighed, der ofte tager fejl i sin bedømmelse af godt og ondt.

Som jeg ser det, kommer den første tradition bedre til rette med det, som Paulus faktisk siger i Romerbrevet 2: I mennesket er der både en første og en anden røst. Den første er, "hvad loven siger" (v.14). Denne røst formaner eller advarer. Den anden røst er vores samvittighed, der bekræfter eller fordømmer det, vi har gjort.⁵ Den første røst er kærlighedens stemme. Den siger, at vi skal gøre det gode og holde os fra det onde. Men den overlader til den anden røst at anvende dette princip på de konkrete situationer. Den første røst taler altid sandt. Den anden røst præges af mange ting og kan derfor blive uklar og bedømme forkert.

De svage i troen og de forhærdede

Romerbrevet 14 taler om de "svage i troen". Deres samvittighed bliver øm, hvis de ikke overholder bestemte regler (se også 1 Kor 10,25ff). Deres opdragelse eller kulturen i samfundet har givet dem det indtryk, at bestemte handlinger er forkerte. Om det siger Paulus: Får man dårlig samvittighed af at bryde disse regler, skal man overholde dem. "Alt, hvad der ikke er af tro, er

synd" (Rom 14,23). Egentlig er den kristne fri til at overholde disse regler eller lade være. Men man skal følge sin samvittighed. Som Martin Luther siger: "Det er ikke tilrådeligt at handle imod sin samvittighed!" Det gælder endda, når samvittigheden tager fejl. Paulus tilføjer: Derfor skal vi ikke bringe vores "broder til at snuble eller falde" (14,13). Det kan ske, hvis vi fortæller ham, at han i virkeligheden er fri til at gøre det, som giver ham dårlig samvittighed. Så forleder vi ham til synd.

I andre tilfælde går der synd forud for en fejllende samvittighed. Man har gjort ting, som man ikke havde det helt godt med. I begyndelsen blev samvittigheden øm. Men man blev ved med at gøre disse ting alligevel. Man forhærdede sig mod samvittighedens røst, og med tiden blev det vanskeligt at høre den. Derfor begår man nu denne synd, uden at samvittigheden bliver øm. Her er der ikke tale om "de svage i troen", men om forhærdede syndere. De lever "ikke bare selv sådan, men bifalder også, at andre gør det" (Rom 1,32). Det har de tilsyneladende god samvittighed med. Men de har stadig en svag erindring om, at de overhørte den indre røst. Derfor har de ingen undskyldning, fortsætter Paulus (2,1).

Disse to forklaringer kan kombineres: Nazisterne forsvarede sig med, at de fulgte ordrer. Ja, men de forhærdede sig også mod loven i deres indre. Derfor har de ingen undskyldning, hverken i Nürnberg i 1945 eller efter døden.

Den uskabte røst i sindet er, "hvad loven siger." På grund af denne røst har vi ingen undskyldning, når vi forhærder os imod den. Den skabte røst i sindet er vores evne og vilje til at høre og anvende den første røst. Der er to røster: en skabt og en uskabt, og det er nyttigt at huske forskellen på dem. ■

-
- 1 www.folkedrab.dk
 - 2 www.menneskeret.dk
 - 3 Kristian Gustavussen og Louise Capion Hansen, "FNs folkedrabskonvention. Spændingsfeltet mellem den nationale suverænitæt og de universelle menneskerettigheder", i: *Den ny Verden* 2008 nr.2, s.107.
 - 4 Morten Mikkelsen, "Nazilægen, der undslap retfærdigheden", i: *Kristeligt Dagblad* d. 5. november 2012. Artiklen handler om lægen i Auschwitz, *Josef Mengele*, der døde af et hjerteanfald i Brasilien i 1979.
 - 5 Olaf Moe, *Brevet til Romerne*, Oslo: Aschehoug 1933, s.104.

TEMA

Den Gud, alle kender

AF RENÉ SOLVSTEN NISSEN

Vores medmennesker skal mødes med budskabet om, at den Gud, som de ved, eksisterer, selvom de måske forsøger at fortrænge det, ham kan de opnå en personlig relation med.



Budskabets aktuelle nummer handler om naturlig åbenbaring. I denne artikel skal vi se på, hvilken betydning den naturlige åbenbaring får for vores missionsengagement. Men lad os først undersøge, hvad der menes med ”naturlig åbenbaring”.

Traditionelt set opdeles Guds åbenbaring i to. I den *specielle åbenbaring* (1) giver Gud sig til kende som den, han er, i ordet og i sin søn Jesus Kristus. Hebræerbrevets forfatter sammenfatter det meget præcist: *”Mangfoldige gange og på mangfoldige måder har Gud i fortiden talt til fædrene gennem profeterne, men nu ved dages ende har han talt til os gennem sin søn, hvem han har indsat som arving til alle ting, ved hvem han også har skabt verden. Han er Guds herligheds glans og hans væsens udtrykte billede, og han bærer alt med sit mægtige ord”* (Hebr 1,1-3b). Hvad angår den *naturlige åbenbaring* (2) er den kort fortalt, at Gud åbenbarer sig i skaberværket og historien. Ethvert menneske kan derfor i skaberværket og historien erkende, at der er en Gud, og at han gennem den naturlige lov og samvittigheden, som han har nedlagt i hvert menneskes hjerte ved skabelsen, kræver lydighed og tilbedelse (Rom 1, 18-32).

Hvad angår mission, er det vigtigt at få ansvarsfordelingen på plads fra start. I mission er Gud den primære aktør. Gennem kaldet og budet sender Gud kirken ud i verden for at drive mission gennem forkyndelse, oplæring og diakoni (Matt 28, 18-20. Luk 10, 1-12. Joh 20, 21). Spørgsmålet er, hvordan vi som kirke relaterer til den naturlige åbenbaring i Guds mission?

Det vil vi vende tilbage til lidt senere, men først skal vi se på nogle af de udfordringer, som vi kan møde i religionsteologien, og som ligeledes har indflydelse på vores missionsindsats som kirke.

Religionsteologiens udfordring

I religionsteologien, som er den del af teologien, der beskæftiger sig med religionsmødet, er

ét af omdrejningspunkterne spændingen mellem to kristne grundsandheder: (1) at Gud vil, alle mennesker skal frelses, og (2) at frelsen kommer gennem Jesus Kristus.¹ Grundlæggende handler spørgsmålet om, hvilke kilder vi har til kundskab om Gud, og relaterer derfor til spørgsmålet om den naturlige åbenbaring. Inden for religionsteologien opererer man groft sagt med tre klassiske modeller: den eksklusive, den inklusive og den pluralistiske model.²

Hvad angår den *eksklusive* model, fungerer Apostlenes Gerninger 4,12 som nøglevers: *”Og der er ikke frelse i nogen anden, ja, der er ikke givet mennesker noget andet navn under himlen, som vi kan blive frelst ved.”* Verset må læses i sammenhæng med vers 11, hvor det fremgår, at det er Jesus, der tales om. I forhold til Guds åbenbaring, markerer modellen en indskrænkning, da kun de, som tror på Guds åbenbaring i Jesus Kristus, kan blive frelst.

Det mest karakteristiske aspekt ved den *inklusive* model er, at hovedvægten ligger på Guds frelsesvilje, og at troen på Jesus som det afgørende fundament for frelsen nedtones. Her vil man ofte finde teologer, der er positivt indstillet over for andre religioner, fordi de kan være et ”sted for åndelighed og guddommelig nærvær, som på visse vilkår kan give frelse”.³ Den tyske teolog Karl Rahner opererede med forestillingen om, at Jesus er anonymt til stede i andre religioner. Altså, at der findes mange ubevidste og *anonyme kristne* i de andre religioner. I Danmark er teologen Lars Sandbeck ofte fortaler for denne position.

Den sidste og tredje model, den *pluralistiske*, er overvejende positiv i sit syn på muligheden for at opnå frelsen gennem andre religioner. Hovedtanken i nyere udgaver af modellen binder primært frelsen op på ”... et universelt gudsfellesskab som verdensreligionerne repræsenterer”, ligesom religionernes etiske sandhed, og hvorvidt religionen fremmer fred og fordragelighed, løftes frem.⁴



René Sølvsten Nissen

Cand.theol. og missionslærer ved Dansk Bibel-Institut
rsn@dbi.edu

Mission handler grundlæggende om, at vi gennem forkyndelsen af evangeliet om Jesus Kristus kan kvalificere kundskaben om Gud.

Hvis vi tror på, at Jesus er Guds åbenbaring og eneste vej til frelse, bør der ikke være tvivl om, hvilken model der er mest på linje med den bibelske lære: nemlig den eksklusive, netop fordi den har Jesus som det altafgørende fundament for frelsen. Dette bør også afspejles i vores missionsindsats og dermed få stor betydning for måden, vi driver mission på. Men hvad har det med den naturlige åbenbaring at gøre? Det er det, som resten af artiklen vil handle om.

Paulus som forbillede

Hvis vi skærer ind til benet, må mission, i lyset af det aktuelle tema, handle om at møde mennesker, der er forankret i den naturlige åbenbaring. Vores medmennesker skal mødes med budskabet om, at den Gud, som de ved eksisterer, selvom de måske forsøger at fortrænge det (Rom 1, 18-32), ham kan de opnå en personlig relation med. Derfor handler mission grundlæggende om, at vi gennem forkyndelsen af evangeliet om Jesus Kristus kan kvalificere kundskaben om Gud; ligesom vi gennem forkyndelsen af evangeliet ønsker at vidne om, at kravene fra den naturlige lov, som de dagligt erfarer i deres samvittighed, er blevet opfyldt i Kristus Jesus. Dette gælder både i en dansk sekulær kontekst og internationalt.

Paulus kan her være et forbillede for os. For det er netop den vinkel, han anlægger i talen på Areopagos (ApG 17,22-34). Her anvender Pau-

lus den naturlige åbenbaring som et springbræt for forkyndelsen af evangeliet ved at fremhæve Guds virken i både skaberværket, athenernes filosofiske forsøg på at erkende Guds væsen samt virkningen af den naturlige lov. Jeg tænker ikke, at vi blot skal kopiere Paulus' tale på Areopagos. Det vil hverken skovarbejderen i Amazonas eller fabriksarbejderen i Vejle have glæde af. For mig at se handler det om at dygtiggøre sig i den lokale kontekst for at forstå, hvordan den naturlige åbenbaring kommer til udtryk, og herefter sætte ind med evangeliets forkyndelse.

Hvis vi tror på, at Bibelen taler sandt om, at der kun er givet ét navn under himlen, som der er frelse i, må vi forkaste den pluralistiske vildfarelse om, at enhver er salig i sin tro. For det er ikke rigtigt. Ligeledes må vi forkaste tanken om, at det nok skal gå til sidst, fordi vi alle alligevel er kristne; nogle som bevidste og andre som ubevidste og anonyme kristne. Denne tanke stemmer heller ikke overens med den bibelske lære, for selvom Jesus godt nok spiller en rolle for alle menneskers forsoning med Gud, har den personlige tilegnelse af troen og den personlige relation med Jesus en sekundær betydning. Det er derfor vigtigt, at forkyndelsen om Guds åbenbaring i Kristus Jesus må stå stærkt i vores missionsindsats.

Ydmyghed og frimodighed i tjenesten

Som vi kan læse i reaktionerne på Paulus' forkyndelse, var der der nogle, som kom til tro, og andre, som fortsatte i hedenskabet. Det samme må vi forvente, vil ske i dag. Det afhænger alene af, om Gud vil åbenbare sig selv for dem, og om de vil tage imod i tro. Selvom vi nok så gerne ville, kan vi ikke skabe eller tvinge en tro frem blandt vores tilhørere. Det kan kun Gud. Det giver frimodighed i tjenesten, men det fylder os også med ydmyghed, da missionens udfald altid er afhængig af missionens herre, Gud selv. Det, vi kan gøre, er at stille os til rådighed for Gud. ■

1 Bach Nikolajsen, J., Haug, K. S., Thoresen, F.-O., & Eskilt, I. (2022). *Missiologi: en indføring* (1. udgave. ed.). Cappelen Damm akademisk, s. 274.

2 Her er det vigtigt at gøre opmærksom på, at der findes forskellige varianter indenfor de forskellige modeller.

3 Bach Nikolajsen et al., 2022, s. 277.

4 Ibid. s. 279.

I universet ser jeg en STORHED

AF STEFFEN BIRKMOSE

I universet ser jeg en storhed
Der tager pusten fra mig
En uendelighed
Mine tanker ikke kan rumme
Jeg ser, at Gud ikke er en skrøbelig lille
Pussenusse Gud
Han er virkelig stor og mægtig
Og alt det skabte han
Blot ved at udtale det

Her står jeg
Midt i en skov
En sommerdag i juli
Med solen spejlende på min hårfattige hovedtop
Her står jeg
Og beskuer den myldrende detaljerigdom
Det lille frø, der lige har ramt jorden
Det store træ med ringe, der vidner om dets mange år
Hvis man var biolog
Kunne man dykke uendeligt ned i
Hver eneste skabnings konstruktion
Der er ikke noget sjusk her
Der blev ikke skåret et hjørne af
Fordi det så kunne gøres hurtigere

Og jeg tænker på de liv
Som jeg har fået lov at opleve
Måske igennem en historie, der er blevet fortalt
Da ordet var frit
Eller igennem den veninde, der oplevede troen
For allerførste gang
Igennem deres ord og deres liv
Oplever jeg en levende Gud



Steffen Birkmose

Cand.mag. i kultur og formidling
rundstyk@gmail.com

GODT SAGT

*Der er kun Én, som et Menneske
skal frygte, det er Gud;
og der er kun Én, et menneske
skal være bange for, det er sig selv.
Sandeligen,
Den, der i Frygt og Bæven mod Gud
var bange for sig selv, ham har aldrig
nogen Hykler bedraget.*

SØREN KIERKEGAARD

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSØGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

Hvordan venter man på Gud?

I min hverdag sidder jeg en del i bilen frem og tilbage fra arbejde, og det giver en rum tid til at lytte. Mest hører jeg lydbøger.

Lige nu er jeg i gang med Lynn Austins serie "Konge Krønikerne", og det har sat nogle tanker i gang. I bogen beskrives hvordan Kong Hizkija flere gange må vente på Gud. Han må vente, da han ligger syg og for døden, han må vente, da assyrerkongen belejrer Jerusalem, og han måtte vente flere år på en arving.

Men hvordan venter jeg på Gud? Hvordan venter vi på Gud? Jeg ved faktisk ikke, hvornår jeg sidst har hørt en prædiken om at vente på Gud. Det er muligt, at det er min hukommelse, der svigter, men det er virkelig ikke et emne, jeg har brugt lang tid på. Og det er heller ikke et emne, jeg har hørt talt meget om – igen kan det være hukommelsen, den er gal med.

Jeg er egentlig ikke kommet frem til noget godt svar på, hvordan jeg skal vente på Gud. Hvordan træner jeg min tål-

modighed? Tålmodighed er en af åndens frugter, og der må jeg erkende, at det nok ikke er den lavest hængende frugt for mig. Min personlighed er ikke specielt tålmodig.

Jeg lever en travl hverdag med mange beslutninger, som skal træffes under tidspres, så det er heller ikke en egenskab, jeg får trænet. Men måske det ser anderledes ud for dig? I hvert fald kunne jeg nok have godt af at reflektere mere over, hvornår det er mig, der bør stoppe op og vente på Gud.

Når jeg løfter blikket og kigger ud i samfundet, ser jeg ikke eksempler på at vente på Gud. Det er nok nærmere det modsatte. Jeg er med på, at det er meget at forvente, at et postkristent samfund skal give eksempler på at vente på Gud, men det er ikke kun mangel på afventning, men derimod de hurtige selvkontrollerede beslutninger, jeg ser.

Aktuelt er det hele jo sat på spidsen med debatten om aktiv dødshjælp. Der Ethiske Råd anbefalede imod aktiv døds-

hjælp, og efterfølgende nedsatte regeringen et udvalg: "udvalget for en mere værdig død". Den nyeste udvikling i sagen er, at to af de ti medlemmer i udvalget stopper i protest, da de oplever et ufravigeligt fokus på at skabe konkrete modeller for aktiv dødshjælp og assisteret selvmord. Beslutning om aktiv dødshjælp er vel egentlig det ultimative eksempel på, at vi ikke kan vente på Gud. Men i dette eksempel er det også debatten, vi ikke kan vente på.

Men der er så mange andre situationer før det, hvor det også er vanskeligt. Selv har jeg en kontrakt, der udløber om nogle år. Hvad skal der så ske? Hvor ønsker Gud mig? Hvordan venter jeg på Gud?

Jeg tror aldrig, det har været nemt at vente på Gud. Eksemplerne fra kong Hizkijas liv er faktisk ganske vanskelige situationer, når man stopper op og tænker over det. Det kan umuligt have været nemt for ham! Og modsat for os, vedrørte hans beslutninger en hel nation. Det kan ikke være en

Jeg er egentlig ikke kommet frem til noget godt svar på, hvordan jeg skal vente på Gud.

hjælp for tålmodigheden.

I vores hverdag, der dog knap berører en hel nation, skal vi der øve os i at lytte efter Gud og vente på hans svar? Jeg vil stille spørgsmålet: Hvordan hjælper vi hinanden med at vente på Gud?

Helene Schou Andersen



Vores umiddelbare reaktion på bestemte nyheder og begivenheder er ofte er den mest uigennemtænkte.

Tæl til ti før du poster

Noget af det, som irriterer mig mest ved sociale medier i dag, er den hast, som bliver lagt ned over samtalen. Hvis du ønsker at være en del af debatten om aktuelle begivenheder, skal din reaktion på dem være noget nær *øjeblikkelig*.

Nyhedsstrømmen flyder nemlig så hurtigt, og algoritmerne på de sociale medier er så ubarmhjertige, at hvis du venter blot et par dage med at give dit besyv med, kan du lige så godt lade være. Så er både nyheden og din mening om den for længst *yesterday's news*.

Det store problem er dog, at vores umiddelbare reaktion på bestemte nyheder og begivenheder ofte er den mest uigennemtænkte og bygger på det mindst mulige faktuelle grundlag. De fleste vil opleve, at venter man blot en enkelt dag, vil næsten en hvilken som helst historie i medierne pludselig være blevet meget mere kompleks, og ens egen tænkning om det vil ligeledes være blevet mere nuanceret og mindre skråsikker.

Et eksempel på dette kunne være historien om den algeriske bokser Imane Khelif, der ved OL i Paris trak overskrifter, fordi hun tidligere var blevet diskvalificeret ved VM i boksning pga. forhøjet testosteron-niveau.

Historien på de sociale medier blev lynhurtigt, at Khelif var en transkvinde, altså en mand, der havde skiftet køn til kvinde, som nu fik lov til at stå med sine mandemuskler og banke løs på sagesløse kvinder. Det er en simpel fortælling, der naturligt kalder på al mulig forargelse.

Men det er efter alt at dømme en falsk fortælling. Virkeligheden er formentlig den, at Khelif er én af de få, som trods det at have mandlige XY-kromosomer alligevel er født med ydre og måske også indre kvindelige kønsdele.

Der er altså ikke tale om transkøn, men interkøn, og Khelif er fra fødslen vokset op som kvinde.

Og straks blev historien langt mere kompleks! Forstå mig ret: det er en helt legitim

diskussion, om interkønnede XY-kvinder, der ofte også vil have en del mandlige karakteristika, skal kunne konkurrere i en sport som boksning, hvor rå styrke er så afgørende. Men det er bare en langt mere kompleks og nuanceret diskussion end den, der blev lagt op til i de første fra-hofte-reaktioner på de sociale medier.

I mine døtres skole lærer børnene at tælle til ti, når de oplever vrede og trang til at reagere mod andre *her og nu*. Bare ti små sekunder kan nogle gange give et ekstra perspektiv.

Jeg tror, mange kan have gavn af samme strategi på de sociale medier. Når du hører en historie, som får dit blod til at koge og giver dig trang til at råbe ud i vrede på Facebook, så giv altid dig selv mindst seks timer (allerhelst et døgn), før du faktisk gør det. Modstå presset til at være hyper relevant og altid at skulle reagere *her og nu*.

Måske er din forargelse og vrede lige så glødende og retfærdig efter de seks timer. Fair

nok. Men det er også muligt, at du ved at "tælle til ti" gav dig selv anledning til at få et ekstra perspektiv på historien og dermed undgik fortrydelsen over at sige noget forhastet på et forsimplet grundlag.

Andreas Kammersgaard Ipsen



FOR TROEN

Sefanias' Bog: Herrens dag kommer!

AF JESPER AAGAARD

*Mennesker ved, at der kommer en dag, hvor Gud holder dom.
Men de fortrænger det, fortrænger sandheden om dem selv og
om verden omkring dem og omfavner løgnen.*

**DENNE ARTIKEL ER DEN
FØRSTE AF TRE I EN SERIE OM
SEFANIAS' BOG.**

Sefanias' Bog er en af de tolv små profeter, som vi finder i slutningen af Det Gamle Testamente. Det er en kort bog, men den har et alvorligt budskab. Sefanias' Bog handler nemlig meget om Guds dom – dommen over de hovmodige, som ønsker at fastholde deres onde handlinger og leve i strid med Guds bud.

Men det er også en bog, som indeholder et budskab om frelse – frelse for de ydmyge, der søger retfærdighed, som sætter deres lid til Gud og hans ord, også når det afslører dem som syndere og kalder til omvendelse og opgør med synden.

I denne og to følgende artikler vil jeg gennemgå Sefanias' Bog. Det bliver ikke en detaljeret udlægning af hvert enkelt vers, men et forsøg på at trække nogle hovedlinjer op og give en forståelse af bogens budskab, også set i lyset

af Det Nye Testamente. Første artikel handler om kapitel 1.

Vækkelsestid

Sefanias' Bog begynder på denne måde:

”Herrens ord, som kom til Sefanias, søn af Kushi, søn af Gedalja, søn af Amarja, søn af Hizkija, dengang Josija, Amons søn, var konge i Juda” (Sef 1,1).

Vi ved ikke rigtig noget om Sefanias som person ud over den beskrivelse af hans slægt, som vi finder her i vers 1. Sandsynligvis er den ”Hizkija”, som nævnes – Sefanias' tipoldefar – den berømte konge af samme navn (læs om ham i 2 Kong 18-20).

Der er imidlertid to andre ting fra indledningen, som vi skal have med som perspektiv på

den videre læsning af Sefanias' Bog:

Det første er, at Sefanias' Bog er "Herrens ord". Det er ord, som er kommet til et menneske og talt af et menneske – Sefanias – men det er samtidig Herrens ord. Det er ord fra den almægtige Gud, som har skabt himmel og jord, som har skabt dig og mig – og derfor må vi give agt på dette ord og tage det til os.

Det andet, vi skal have med fra indledningen, er, at Sefanias' Bog er Herrens ord, som kom til Sefanias, "dengang Josija, Amons søn, var konge i Juda".

Josija var konge i Sydriget, Juda. På dette tidspunkt var Nordriget – Israel – gået til grunde, og folket var blevet ført i eksil af assyrerne, fordi de ikke havde holdt moseloven, men havde dyrket andre guder (2 Kong 17). På trods af dette advarende tegn var der i tiden efter eksilet også i Juda en udbredt afgudsdyrkelse. Den fandt sted under Judas konger Manasse og Amon – Josijas bedstefar og far (se 2 Kong 21).

Under Josija sker der imidlertid en markant forandring. Moseloven bliver genfundet, og da Josija læser i den, bliver han klar over, hvor stor Herrens vrede er mod folket. Derfor ydmyger han sig, hvilket bliver begyndelsen på en stor vækkelsestid (2 Kong 22,11-20). Det står ikke klart, om Sefanias' Bog er skrevet før eller efter, at Josija ydmyger sig og vækkelsestiden begynder – formentlig er den skrevet efter. Uanset dette er der en klar sammenhæng mellem Sefanias' Bog og vækkelsestiden under Josija: De tager nemlig begge deres begyndelse i erkendelsen af Guds vrede over synden og den kommende dom.

Herrens dag for jøder og hedninger

Det næste stykke, vi skal se på, er Sefanias 1,2-18. I disse vers hører vi om "Herrens dag" (vers 7 og 14). Det er et udtryk, som her og andre steder hos profeterne almindeligvis bruges om

På Herrens dag vil Gud i sin retfærdighed holde dom over og straffe mennesker for deres synd.

dommedag og de begivenheder, som går umiddelbart forud for denne (se bl.a. Es 13,9-13 og Zak 14,1-9).

Sefanias kalder også Herrens dag for "vredens dag", bl.a. i vers 15. Det gør han, fordi Gud på denne dag lader sin vrede ramme menneskene som straf.

Denne straf omtales bl.a. som det, at Gud "udrydder alt fra jordens overflade" (vers 2-3), og at han bringer "tilintetgørelse og rædsel over alle jordens beboere" (vers 18). Ja, Herrens dag skal være en dag med "nød og trængsel, en dag med ødelæggelse og undergang" (vers 15).

Hvorfor straffer Gud på denne måde? Hvad er grunden til hans vrede? Det hører vi om i vers 17: "Jeg sender trængsler over menneskene, så de går omkring som blinde, fordi de syndede mod Herren."

Det er menneskers synd – vores synd – som er årsagen til Guds vrede. Og på Herrens dag vil Gud i sin retfærdighed holde dom over og straffe mennesker for deres synd.

Som vi læser i vers 18, skal Herrens dag – dommedag – ramme alle jordens beboere.

Ser man nærmere på teksten i vers 2-18, indeholder den imidlertid to forskellige vinkler eller perspektiver på Herrens dag. I teksten i vers



Jesper Aagaard

Cand.jur.

jesperaaf@hotmail.com

Denne indstilling til Gud, at han hverken gør godt eller ondt, og at det derfor er lige meget, om vi drikker os fulde eller synder på anden måde, lyder næsten som noget, man kunne høre mennesker sige i dag!

2-3 og 14-18 er perspektivet rettet mod Herrens dag for alle jordens beboere, dvs. for alle folkeslag. I vers 4-13 derimod er vinklen på Herrens dag for Juda (se bl.a. vers 4), dvs. for det jødiske folk, og her ser vi, at den vækkelse, som fandt sted under Josija formentlig ikke stak så dybt igen. I hvert fald omtaler Sefanias bl.a. afgudsdyrkelse og det, at indbyggerne i Jerusalem ikke søger Herren (vers 4 og 6). Sefanias beskriver også, hvordan Herrens straf vil ramme dem, "der slår sig til ro i deres vinrus og siger ved sig selv: »Herren gør hverken godt eller ondt.«".

Denne indstilling til Gud, at han hverken gør godt eller ondt, og at det derfor er lige meget, om vi drikker os fulde eller synder på anden måde, lyder næsten som noget, man kunne høre mennesker sige i dag! Men om denne indstilling slår Sefanias fast: Selvom det måtte se sådan ud for mennesker en tid, vil de på Herrens dag blive straffet for deres synd.

Sondringen mellem jøderne og folkeslagene – eller hedningefolkene – går igen i resten af Sefanias' Bog, og den er væsentlig at have for øje her, ligesom det er til-

fældet ved læsningen af de andre profeter i Det Gamle Testamente.

Det er den først og fremmest, fordi den følger af teksten selv og dermed er central for at forstå teksten. Men derudover afspejler sondringen mellem hedninger og jøder også, hvordan Gud igennem frelseshistorien handler forskelligt med det jødiske folk og hedningefolkene (se herom bl.a. Rom 2-3).

Samtidig viser Sefanias' Bog 1,2-18 også, at historiens endemål dybest set er det samme for både jøder og hedninger. Herrens dag – dommedag – vil omfatte alle mennesker, der vil blive ramt af straffen på grund af deres synd.

Dommedag i Det Nye Testamente

Det er også sådan, Det Nye Testamente taler om dommens dag. Paulus taler således om, at vi alle skal træde frem for Guds domstol og hver for sig aflægge regnskab over for Gud for vores liv (Rom 14,10-12). Et andet sted taler Paulus om, at Guds retfærdige dom skal åbenbares, og at Gud vil gengælde enhver – både jøder og hedninger – efter hans gerninger (Rom 2,7-11):

"Dem, der søger herlighed og ære og uforgængelighed ved udholdende at gøre det gode, vil han gengælde med evigt liv; og over dem, der søger deres eget og er ulydige mod sandheden, men lydige mod uretten, kommer vrede og harme. Nød og angst rammer hvert menneske, som gør det onde, både jøde, først, og græker [hedninger]; herlighed og ære og fred får enhver, som gør det gode, både jøde, først, og græker. For Gud gør ikke forskel på nogen"

Den dag, siger Jesus, skal enhver, som bliver vred på sin broder kendes skyldig af domstolen, og den, der siger tåbe skal dømmes til Helvedes ild (Matt 5,22). Ja, også vores indre tanker og følelser skal dømmes, så den, der har kastet et lystent blik på en andens hustru, anses for at have begået ægteskabsbrud med hende i sit hjerte (Matt 5,27-28).

Det er mit indtryk, at der i dag – i hvert fald i vores land – er meget få mennesker, som dagligt eller blot ugentligt besinder sig på, at vi en dag skal aflægge regnskab for vores liv over for Gud. Gud har ellers åbenbaret det for mennesker, ikke blot i



FOTO: ISTOCKPHOTO

Bibelen men i alle menneskers samvittighed. I Romerbrevet 1,32 skriver Paulus om mennesker, der lever i strid med Guds bud:

”De ved, at Gud har bestemt, at lever man sådan, fortjener man at dø; alligevel lever de ikke bare selv sådan, men bifalder også, at andre gør det.”

Mennesker kender dybest set godt til Guds bud. Han har skrevet dem i vores samvittighed. Mennesker ved, at der kommer en dag, hvor Gud holder dom. Men de fortrænger det, fortrænger sandheden om dem selv og om verden omkring os og omfavner løgnen.

Dette møder vi i dag bl.a. i den opfattelse, at køn ikke er noget biologisk, som Gud har bestemt fra skabelsen (1 Mos 1,27), men noget, vi mennesker kan forme, som vi selv ønsker det. Forudsætningen for opfattelser som disse er, at budskabet om Gud som skaber og Gud som dommer er blevet fortrængt og glemt.

Men ikke bare hos ikke-kristne kan budska-

bet om Guds dom komme til at stå svagt. Også blandt kristne sker det, at sandheden om Guds dom ofte ligger lidt i udkanten af vores bevidsthed. Det er ellers en central del af budskabet både i Det Gamle Testamente, hos Jesus og hos apostlene.

Men hvorfor er det så vigtigt, at vi besinder os på dette budskab? Hvorfor skal et så tungt budskab fylde hos os? Det skal det først og fremmest, fordi det er Guds tale til os – det er sandheden om os – og fordi Gud med dette budskab ønsker, at vi må blive befriet fra synden og fra dommen. Gud ønsker nemlig med budskabet om dommen at føre os hen til budskabet om sin frelse.

Det vil vi se mere på ud fra Sefanias' Bog i næste artikel. ■

Det er mit indtryk, at der i dag er meget få mennesker, som dagligt eller blot ugentligt besinder sig på, at vi en dag skal aflægge regnskab for vores liv over for Gud

FOR TROEN

En evighed i farver

AF LISA BIRKMOSE

*En dag genskaber Gud himmel og
jord og tager for evigt bolig blandt
de frelste. Så bliver der en helt ny
dimension i vores fatteevne.*

Jeg så en lille film om en ældre mand, der bliver fulgt hen til en magelig stol i en have ved sommertid.

Familien omkring ham er helt tydeligt ved at forberede den store overraskelse. Børnene kan overhovedet ikke stå stille, og alles øjne er med kærlighed rettet mod manden, som nu får en lille gave i hænderne. Han takker og begynder at åbne gaven. Frem kommer et brilleetui, og han nikker og takker. Der er så meget energi og forventning i alle de glade ansigter. Manden tager de nye briller frem og tager dem på. I det samme rejser han sig, taber kæben, strækker armen ud fra kroppen, drejer langsomt rundt, mens han ustandseligt siger ”næh, jamen, naaaj”.

Vi forstår, at noget helt enestående er sket. Billedet er sort/hvidt og smukt, men med brillerne kommer farverne frem, forstår vi. Tårerne triller ned ad mandens kinder – han vidste ikke, at han var gået glip af så meget.

Den tabte sans

Væksten i naturen og i haven hen over sommeren er fuldstændig fantastisk. Så mange smukke farver og nuancer. Skønheden i en udsprunget rose, udvikling af bær og frugt – jeg elsker det! Engang i Paradiset så Gud på alt det, han havde skabt, og det var godt. Engang sagde man ”såre godt”. Så godt var det inden syndefaldet. Alt det skabte blev imidlertid mærket af faldet, og vi kan læse, at naturen i dag sukker og venter på forløsning (Rom 8,19).

De første mennesker oplevede et fællesskab med Gud og hinanden, som var perfekt. De hjalp hinanden, og der var ingen kritik, konkurrence eller mistænksomhed. Opgaverne var både spændende, udfordrende og meningsfulde. Hvilen efter arbejdet var ubekymret. Maden var rigelig, nærrende og velsmagende.

Men livet mellem mennesker, også mellem dem, der elsker hinanden, er ramt af

syndefaldskatastrofen. Jeg kan godt røbe, uden at det burde overraske nogen, at smålighed, uforsonlighed og selvoptagethed findes hos mig selv. Og arbejdets og svangerskabets møje er ikke kun teoretiske begreber.

I haven var fællesskabet med Herren frit og frimodigt. Måske drøftede man anlæg af springvand og indrettede labyrinter mellem blomstrende buske. Musikinstrumenter blev nok udviklet. Fantasifulde og smukke harmonier til Herrens pris og menneskers glæde involverede nok både fugle, hunde og hvaler. Jeg kan se det for mig – parakitterne har rokket i takt. Og sikken energi, når himmelrummet skulle udforskes med designeren som guide. Men mennesket ville noget andet. Faldet gjorde os skeptiske over for gudstjenesten (at leve for Gud), musikken, kravene, underordningen, ja, selv over for Faderens godhed.

Der er noget sort/hvidt over menneskers opfattelsesevne, tror jeg, sådan at tanken om det evige liv kan blive bleg. Jeg kan måske ikke så godt høre naturens suk. Og måske kan du også komme til at tænke om naturen, om skønne friske skove, solnedgang i en spejlblank sø eller din frodige have som dét, der er såre godt. Så har vi brug for at få justeret objektivet. Jo, jo, det skabte er skønt! Og uendeligt mange glæder kan vi opleve, så vi jubler eller ånder trygt og dybt ind og ud i velvære. Det er alt sammen dog ligesom i sort/hvid. Fordi der er en sans, vi mangler. Sansen for Paradis.

Forny et fællesskab

En dag genskaber Gud himmel og jord og tager for evigt bolig blandt de frelste. Så bliver der en helt ny dimension i vores fatteevne. Der er et slør, der skal tages fra vores øjne. Vi skal se virkeligt og ikke kun i et spejl (af ringe kvalitet). Der er noget stykkevist, der skal kendes fuldt ud; der

er en ny og forklaret glæde (led selv efter flere udtryk om denne sans).

Fatteevnen får en helt ny fylde i vores fællesskab med den treenige Gud. Gud, som velsigner os og bevarer os, lader sit ansigt lyse over os og giver os fred. Ansigtet skal vi se. Frelserens nærhed og fællesskab har vi allerede nu, for hans Ånd bor i den, som tror på ham. Men han vil, at hvor han er, skal vi også være. Og al vores liv og færden i den fornyede verden er til Herrens pris og ære – for det blev vi skabt og forløst til.

Menneskers fællesskab bliver fornyet. Tænk på den kærlighed, hjælpsomhed og godhed, som du møder nu. Det er som en farveløs udgave af fremtidens herlige virkelighed. Halte og blinde får førerlighed og sanser som aldrig før. Alt bliver godt. Aktiviteterne vil ikke udbytte hverken mennesker eller natur, men være forløst til Skaberens ære. Alting vil gavne og bygge op – idræt, friluftsliv, kunst, poesi, forskning og konstruktion vil være af herlig karakter.

Roser, solnedgange, japanske haver, vandfald, bølger, skove og laguner venter med længsel på forløsningens dag. Den kommer i farver. Kom snart, Herre Jesus. ■



Lisa Birkmose

Radiograf

lbirkmose@gmail.com

Skitser til en missionsk gudstjenesteform

AF ANTON BECH BRAÜNER

Etableringen af frimenigheder i de seneste årtier har gjort et nyt spørgsmål aktuelt: Hvilken gudstjenesteform skal man vælge?



Anton Bech Braüner

Præst i Hillerød Frimenighed
abb@dlm.dk

Det er indholdet, der er det afgørende.
Resten er jo bare form.

Sådan kan det indimellem lyde, når snakken falder på gudstjenesteform og liturgi.

På sin vis kan der være en afgørende pointe i, at det vigtigste i den kristne menighed er, om der bliver peget på Jesus, og ikke hvor højtideligt eller indfølelse det gøres. Alligevel vil jeg vove den påstand, at formen ikke er helt uvæsentlig. Ikke alene bærer formen ofte på en bestemt betydning og et bestemt indhold, men der er også mange følelser og meget identitet forbundet med lige netop den form eller liturgi, som vores gudstjenester og møder udtrykker.

Hvad vil det sige at holde gudstjeneste?

Men før jeg rejser spørgsmålet om, hvordan gudstjenester og møder skal se ud i en missionsk sammenhæng, er det værd at overveje, hvad det egentlig vil sige at holde gudstjeneste.

Den lutherske præst og teolog Jordan Cooper beskriver i sin bog *"Liturgical Worship"* en række forskellige modeller for, hvorfor man holder gudstjeneste i forskellige sammenhænge.

1. En karismatisk gudstjenesteform vil ofte have fokus på den oplevede erfaring af Helligåndens nærvær. Gudstjenesten er præget af høj musik, der skal forsøge at skabe en stemning af, at Ånden er til stede. Som Jordan Cooper lidt polemisk formulerer det: *"Hvis Helligåndens nærvær ikke kan føles, må det være, fordi han ikke er dukket op"*.¹
2. I en romersk-katolsk gudstjenesteform står det såkaldte messeoffer, som vi kender som nadveren, i centrum. Men hovedformålet er ikke, at nadveren skal modtages af menigheden. Det er en biting. Nej, messeofferet skal først og fremmest bringes til Gud som en ublodig gentagelse af Kristi offer. Gudstjenesten er altså først og fremmest en tjeneste for Gud, hvor præsten agerer offerpræst, der bringer en ublodig gentagelse af Kristi offer på alteret.
3. Den reformerte gudstjeneste er blevet beskrevet som *"fire bare vægge og en prædiken"*.² I forbindelse med reformationen inviterede de reformerte nemlig til en omfattende hovedrengøring. Det var tiltrængt, så messeof-



FOTO: UNSPLASH

feret kunne ryge ud. Men ud fra et stærkt ønske om at være tro mod Guds ord stoppede de dog ikke der. Langtfra. Hele gudstjenesten blev gennemgået ud fra det såkaldte *vejledende gudstjenesteprincip*.³ Vi skal kun gøre det, som Gud har påbudt i Skriften, og intet andet. Og tilbage står altså en gudstjenesteform med forkyndelsen af Guds ord – og ikke så meget andet.

4. Den lutherske gudstjeneste minder lidt mere om den romersk-katolske af den simple grund, at lutheranerne var noget mere forsigtige i deres oprydning. Hvis det var ubibelsk, skulle det naturligvis ud, men de fleste elementer fra den gammelkirkelige tradition er bevaret.⁴

Det grundlæggende perspektiv for, hvorfor man holder gudstjeneste er dog forandret. Hvor fokus i den romersk-katolske gudstjeneste er på, at mennesket tjener Gud, er evangeliet, hvor Gud selv er kommet for at tjene os mennesker, blevet mere synligt. Hermed bliver gudstjenesten en dialog mellem Gud og mennesker.⁵

Gudstjenesten er altså ikke alene et sted,

hvor vi tjener Gud gennem sang, bøn, beken-delse, lovprisning og tak. Det er også et sted, hvor Gud selv tjener os gennem sine sakramenter (dvs. dåb og nadver) og gennem sit ord (dvs. tilsigelsen af syndernes forladelse, nådes-hilsner, tekstlæsninger, forkyndelse osv.).

Hvilken gudstjenesteform skal vi vælge?

Men hvilken gudstjenesteform skal vi egentlig vælge? Det er et spørgsmål, som lige pludselig er blevet relevant i de seneste 25 år, efter der er blevet etableret frimenigheder i missionsbevægelserne. Skal gudstjenester helst være høj-kirkelige eller lavkirkelige? Konservative eller moderne? Traditionelle eller relevante?

De frimenigheder, som har rod i missionsbevægelserne, står i en spænding mellem forskellige yderligheder. På den ene side er vi ikke lige så frie i formerne som frikirkerne, fordi vi oftere lægger vægt på sakramenternes betydning og ikke afviser den kirkelige tradition blankt. På den anden side er vi ikke lige så faste i formerne som folkekirken, fordi der ikke er nogen biskopper, der ånder os i nakken og forpligter os på at anvende folkekirkens liturgi.

Ligesom man ikke indretter sig præcis som sine forældre eller bedsteforældre, hvis man arver nogle møbler af dem, må vi overveje, hvordan vi bedst giver møblerne plads og nyt liv i en ny stue.

Gudstjenesten er ikke alene et sted, hvor vi tjener Gud gennem sang, bøn, bekendelse, lovprisning og tak. Det er også et sted, hvor Gud selv tjener os.

I stedet står vi placeret midt mellem tre forskellige gudstjenestemodeller, som blander sig sammen:

- Den gammelkirkelige model
- Missionshusmodellen
- Nutidige kirkelige strømninger

Denne mellemlig position kan give sammenstød, fordi vi har folk i vores menigheder, der er rundet af alle disse tre forskellige modeller og gudstjenestetraditioner.

Hvis vi kun giver plads til gammelkirkeligheden, risikerer vi et uforholdsmæssigt stort fokus på præsten, der både kan virke distancerende og hæmme nådegaverne frie udfoldelse og kommunikation i et sprog, som mennesker forstår i dag.

Hvis vi kun giver plads til missionshusmodellen, er der fare for, at vi ender som en sakramenteløs tidslomme, der hverken anerkender kirkens årtusindlange traditioner eller behovet for fornyelse.

Hvis vi derimod kun giver plads til de nutidige kirkelige strømninger, står vi i fare for både historieløshed og en rodløs "relevantisme", hvor vi halser efter den sidste nye kirkelige trend, som forsvinder igen lige så hurtigt, som den kom til.

Hvad vil vi gerne arve?

I stedet for at vælge mellem de tre modeller kunne man derfor spørge, om det er muligt at tage det bedste fra alle tre verdener. Måske kunne det endda give et frugtbart samspil, hvis vi lærer at sætte pris på mangfoldigheden og øger vores refleksion over og vores tydelighed omkring, hvorfor vi gør, som vi gør.

Ligesom man ikke indretter sig præcis

som sine forældre eller bedsteforældre, hvis man arver nogle møbler af dem, må vi overveje, hvordan vi bedst giver møblerne plads og nyt liv i en ny stue.

Spørgsmålet bliver derfor: Hvad vil vi gerne arve? I virkeligheden tror jeg, det er en øvelse, som mange missionske (fri) menigheder kunne have stor glæde af, for de fleste vil formentlig både kunne skrue op for inspirationen fra gammelkirkeligheden, vækkelsesarven og de nyere kirkelige retninger. Her vil jeg forsøge at tegne en skitse.

Hvad vil vi arve fra gammelkirkeligheden?

Man kan diskutere, hvor berettiget det er at lade præsten fungere som en mellemmand mellem Gud og mennesker, som man kender det fra folkekirkens højmesser. Når Det Nye Testamente beskriver præsterollen, er der nemlig ikke tale om en videreførelse af en den gammeltestamentlige offerpræst, men i stedet funktionen som ældste med at undervise og lede menigheden som en hyrde (1 Tim 2,5. Ef 4,11).

Men selve understregningen af, at gudstjenesten er en dialog mellem Gud og mennesker, er efter min opfattelse en særlig styrke ved vores gammelkirkelige lutherske arv. Her tror jeg, mange missionske menigheder i deres liturgi med fordel kunne sørge for at understrege den sakramentale virkelighed, at det er Gud selv, der kommer til os i Ordet, dåben og nadveren og rækker os syndernes forladelse.

Men den anden side af dialogen er mindst lige så vigtig, for det er overho-

vedet ikke ligegyldigt, hvordan vi møder Gud. Det hænger sammen med det bibelske syn på mennesket. For mennesket er nemlig ikke blot en hjerne på en pind, så gudstjenesten skulle handle om at proppe mest mulig information ind i vores hoveder. Man kan have nok så meget viden om Gud, men elske alt det forkerte. I stedet er mennesket først og fremmest, hvad det elsker, og her "kan ritualer være kærlighedsformende praksisser, som former (...) vores hjerte".⁶

Mange af de gammelkirkelige gudstjenestestede stammer netop fra måder, mennesker møder Gud på i Bibelen. I skriftemålet møder vi Gud med syndsbevidsthed, han rækker os nåden, og vi svarer ham med lovprisning. Sådan fortsætter dialogen mellem Gud og mennesker og minder os om, hvordan vi må møde Gud, og hvordan Gud møder os.

Hvad vil vi arve fra missionshuset?

Det er let at komme til at glemme, at missionshusets mødeform egentlig var et kirkehistorisk nybrud, da man i 1800-tallet gjorde op med det skarpe skel mellem gejstlige og lægfolk. Her kunne almindelige mennesker møde andre, der modsat den lokale sognepræst aldrig havde sat deres fødder på et universitet, men alligevel kunne fortælle om livet i Gud på en personlig måde.

Helt så banebrydende opleves det nok ikke i dag, men det betyder bestemt ikke, at missionshuset ikke rummer en væsentlig arv, der er værd at bevare for fremtiden.

Personligt har jeg ikke lyst til at arve de lange indledninger, der bliver en miniprædiken før selve prædiken. Men det centrale fokus på Ordets forkyndelse, som det, der giver næring til troen, vækkelsessange, der taler klart om frelsen i Jesu blod, og understregningen af nådegavernes frie udfoldelse gennem vidnesbyrd, ordet frit og personlig bøn fra hjertet er uvurderlige elementer, der som ædle møbler fortjener en fornem placering i den nye stue.

Hvor vil vi hente inspiration i dag?

Som de sidste penselstrøg i skitsen vil jeg nævne nogle positive bidrag fra den missionale og den karismatiske bevægelse.

Den missionale bevægelse har mindet os om, at det ikke er ligegyldigt, hvordan vi taler om Gud, hvis vi ønsker at nå nutidens mennesker med evangeliet om Jesus. Hvor det er gået værst, har det betydet en usund tilpasning af budskabet til menneskers umiddelbare følte behov frem for deres egentlige og evige behov. Det er bestemt ikke forbilledligt. Men selve anliggendet med at tale i sprog, som mennesker

forstår, og bestræbe sig på at forklare vanskelige ord og begreber, er en værdifuld påmindelse i en tid, hvor den kristne børnelærdom svækkes. Det ændrer ikke på, at der er dele af troen, som forbliver et mysterium. Men det har vist aldrig været en opgave for kirken at gøre troen mere mystisk end som så.

Selvom den karismatiske bevægelse blev klart, og efter min mening berettiget, afvist af missionsbevægelserne og KFS i 1970'erne primært pga. en i bedste fald uklar evangelieforståelse, har den alligevel givet flere positive bidrag til moderne gudstjenesteliv.

Det gælder ikke mindst en friere kropskultur i tilbedelsen og større plads til inderlighed i lovsangen. Selvom vi i vores tradition har været gode til at betone, at troen ikke afhænger af, hvad vi føler, betyder det nemlig ikke, at følelser er helt ubetydelige. Her er det positivt med en påmindelse om, at troen også har at gøre med vores følelsesliv.

Som det er med skitser, er det altid ufærdige kladder, men måske kunne en enkelt læser eller to få lyst til selv at tegne videre. ■

Lyst til at tegne videre på skitsen?

Fortsæt snakken i menigheden:

- Hvilke elementer sætter I pris på ved jeres nuværende gudstjenesteform?
- Hvad vil I gerne arve fra henholdsvis den gammelkirkelige model, missionshusmodellen og de nyere kirkelige strømninger?
- Hvad vil I ikke arve?

- 1 "The Holy Spirit's presence in the service is defined by the feelings of the people in the congregation. If His presence isn't felt, then he must not have shown up." (Jordan Cooper: *Liturgical Worship*, Watseka, Ill: Just and Sinner Publishing House 2018 s. 10).
- 2 Jordan Cooper, s. 16.
- 3 På engelsk kaldet: the regulatory principle of worship.
- 4 Den Augsburgske Bekendelse art 15 beskriver således: "Om de kirkelige skikke lærer de, at de skikke bør blive, hvor det kan ske uden synd, og som tjener til god ro og orden" (Andersen (2018): *Konkordiebogen – De lutherske bekendelsesskrifter*, s. 23).
- 5 Denne dialog kan i den Danske Folkekirke aflæses i, hvilken retning præsten har. Vender han sig mod alteret, repræsenterer han menigheden over for Gud. Vender han sig mod menigheden repræsenterer han Gud over for mennesker.
- 6 James K. A. Smith (2016): *You Are, What You Love*, Grand Rapids, Michigan: Brazos Press, s. 22.

Guds folk synger altid

AF SPRINT AAGAARD KORSHOLM

Enhver ny generation af kristne har brug for at have sange på deres eget "sprog". Derfor er det sundt, at der hele tiden skrives nye sange.

Sang har altid været en væsentlig del af Guds folks måde at udtrykke og styrke troen på.

Da Gud havde ført sit folk igennem havet, og de dermed for første gang stod som et samlet frit folk, sprang troens sang ud (2 Mos 15) som en tak og en jublende tilbedelse og lovprisning af Herren. Sangen blev ledet af Moses' og Arons søster, Mirjam, og "hele folket" sang den.

Senere fik dette folk (primært gennem kong David, der havde store nådegaver til at skrive sange og melodier) deres egen salmebog. Den indeholder både dybt personlige bønner (f.eks. Sl 51, der er en desperat bøn om tilgivelse) og forkyndende/belærende sange (f.eks. Sl 119, der er en lang lovprisning af Guds ord og fordelene ved at indrette sit liv efter dette ord). Disse to hovedgrupper af teksttyper, det personlige og det generelle, har siden fulgt Guds folks sangskrivning. Både kombineret i samme sang og skilt ud i hver sin type.

Jesus videreførte sangbrugen fra Det Gamle Testaments tid (Mark 14,26). Filipperbrevet 2,6-11 er en af de nye sange, der voksede frem i den kristne kirke – nu naturligvis med Jesus som det centrale emne. Siden har Guds folk udviklet mange forskellige sangtraditioner.

Sangenes styrker

Sange er dybest set ord med melodi. Vi ved, at Guds ord til os er helt afgørende for vores tro og dens liv. Det samme gælder andre ord om Gud, sagt af vores medkristne. Men hvad særligt er der ved, at de har melodi på? Behøver vi egentlig sange? Jeg vil ikke sige, at en menighed slet ikke kan overleve uden sang. Men den kan i hvert fald ikke leve godt i længden. For sangene har nogle styrker, som anden tekst ikke har:

- De er rigtig nemme at lære udenad. På den måde kan man gå og gentage dem hele tiden. I vor tid kan man også have dem som opbyggelig baggrundsmusik via mobil eller andet elektrisk udstyr.
- Sange udtrykker langt nemmere følelser end

f.eks. forkyndelse og undervisning gør. De giver mig ord til at tale med Gud om alt i mit liv. Melodier inddrager dele af sind og krop, som ren tekstlæsning sjældent gør. Godt nok danser vi desværre sjældent så meget til sangen, som man gjorde på Det Gamle Testaments tid (Sl 30,12-13. Sl 87,7. Sl 149,1-3. Sl 150,4.2 Sam 6,14), men kroppen bruges dog på flere måder. Og Gud har tydeligvis skabt os, så melodier understøtter forskellige følelser i os. Ord og melodi kan derfor tilsammen give et stærkere udtryk end ord alene.

- Fællessang er – ligesom det at sige trosbekendelsen i kor – noget af det stærkeste, en menighed kan gøre for sammen at udtrykke troen.
- Det at foreslå en sang (eller selv fremføre en) er en af de måder, vi kristne kan dele troens liv med hinanden på (Kol 3,16).

Syng det rigtige

Troen kommer af det, der høres/læses (Rom 10,17). Ofte har sangene lige så stor samlet talletid som forkyndelsen. Derfor skal teologien selvfølgelig være i overensstemmelse med Bibelen. Jeg vil pege på tre tjekpunkter – (også for dem, der skriver nye sange):

- Teksten må ikke modsige Bibelen.
- Teksten skal have noget med af det, Bibelen siger – men gerne formuleret anderledes.
- Når en tekst behandler et bibelsk tema, må den ikke udelade afgørende dele af dette tema (f.eks. en lovprisning af Jesu død på korset, der ikke nævner, at han gjorde det for vores skyld).

At sammensætte de sange, der synges til et møde eller en gudstjeneste, er en vigtig åndelig tjeneste. Når det lykkes, oplever mange, at sange og resten af samværet bliver til én samlet forkyndelse med mange facetter.

Nutidens lovsang

Indtil for få årtier siden delte man sange op efter deres indhold, f.eks.: takkesange, lovsange,

Ofte har sangene lige så stor samlet talletid som forkyndelsen.



Sprint Aagaard Korsholm

Undervisningskonsulent i Indre Mission
sprint.k@indremission.dk

*At sammensætte de sange, der syn-
ges til et møde eller
en gudstjeneste, er
en vigtig åndelig
tjeneste.*

tilbedelsessange, klagesange, bønner osv. I dag kaldes alle kristne sange for "lovsange". Jeg håber, at man stadig har stor forståelse for de forskellige typer af "lovsange".

Enhver ny generation af kristne har brug for at have sange på deres eget "sprog". Derfor er det sundt, at der hele tiden skrives nye sange. Bølgerne er kortvarige i vores generation. Også de kristne sange skifter stil efter få år. Mens man for ti år siden måske kunne have ret i, at mange af de nyere sange i dansk kristen sammenhæng havde et noget ensidigt og ikke helt bibelsk fokus på, at "Jeg elsker dig, Jesus, og jeg vil gøre alt for dig!", er mit klare indtryk, at indholdet af sangene nu generelt er meget mere i overensstemmelse med bredden i det bibelske budskab. Der er mange sange om behovet for tilgivelse, om troens kampe osv., sammen med en stærk lovprisning af Gud – også for alt det, der venter os på den nye jord. Lad os satse på at bevare dette i vores sammenhæng!

Kristne sange har altid været et spejl af det menighedsliv, de er opstået i – med både menighedslivets styrker og svagheder. I vores gamle danske salmetradition har det med, at Gud elsker os og er hos os – også når vi oplever det modsatte – været en utrolig styrke. Det glæder mig, at de moderne "lovsange" tager nogle af disse gamle kernesalmer og giver dem en ny dragt, så de også bruges også af de nye generationer! Samtidig glæder det mig, at mange af de ting, som den gamle salmetradition (målt med Bibelen) havde for lidt af, nu kommer med i den nye "lovsang": f.eks. vores uendelig store værdi, fordi vi er skabt – og vores oplevelse af ikke at have kræfter til alt det, vi synes, vi burde gøre.

Praktik

Det store spørgsmål mange steder er nu; skal sangteksterne på skærm eller ses i sangbøger?

Styrken ved sangbøger:

- Du kan tage sangene med hjem!
- Du kan selv foreslå sange, hvilket er enormt svært, hvis du skal huske dem udenad.
- Du kan blive ved et vers, der har ramt dig, selvom menigheden synger videre.
- Du har et lidt afgrænset sangvalg, så du for-

håbentlig ofte skal synge noget, du har sunget mindst én gang før.

Styrken ved skærm:

- Du ser op og synger derfor bedre.
- Den, der vælger sange, kan vælge mellem langt flere, end hvis der kun var en eller to sangbøger at vælge mellem. (Men husk nu copyright: kristne stjæler ikke!).

Lovsangsledelse

Flere og flere steder vil der være en eller flere musikere/sangere, der leder sangen. Disse har så muligheden for at knytte nogle kommentarer til sangene og måden at synge på. Her gælder de samme regler som for forkyndere og mødeledere generelt: Brug tiden og dine ord fornuftigt! Tal som Guds ord! Du er tjener for menigheden, hverken stjerne eller leder. Og for menigheden: bedøm det, og giv feedback senere. God lovsangsledelse er en velsignelse – det modsatte kan forstyrre meget.

Forskellighederne

Som Første Korintherbrev 12 lærer os, er enhver menighed som et legeme: sammensat af mange *forskellige* mennesker med forskellige gaver. Vi er jo også tydeligvis skabt med forskellige personlighedstyper mm. Dette kan være en styrke, men også en kilde til irritation og uenighed. I, der leder sangen i jeres menighed: tag hensyn! Prøv at give alle slags "smag" gode oplevelser jævnlige. Pres ikke folk til at synge eller stå eller sidde på bestemte måder!

Til os alle: lad os glæde os over forskellighederne og omforme irritation til positiv undren og måske endda til et forsøg på selv at finde det gode i det, man ellers blev irriteret over. Og lad os ikke prøve at belægge menneskelige holdninger med teologiske argumenter, der ingen hold har i Bibelen. F.eks. er elektriske musikinstrumenter ikke mere eller mindre åndeligt o.k. end akustiske. Gamle sangtekster med gammeldags ord er ikke af den grund mere et udtryk for kirken arvegods end nyformulerede sange – men bestemt heller ikke af den grund mindre relevante for mig i dag! ■

Tanker om Salmernes Bog

BOGANMELDELSE AF DAVID JESPERSEN



Tanker om Salmernes Bog

C.S. Lewis

ProRex

204 sider, 249,95 kr.

I 1958 udgav C.S. Lewis bogen *Reflections on the Psalms*. Bogen er nu blevet oversat til dansk og går under titlen *Tanker om Salmernes Bog*. Titlen lever bestemt op til bogens indhold – det er nemlig C.S. Lewis' egne, løbende tanker om indholdet af Salmernes Bog og derfor ikke en *slavisk gennemgang* af salmerne, vers for vers.

Ét af de interessante udgangspunkter ved bogen er, at C.S. Lewis tager fat i nogle af de gennemgående temaer, der for den almene læser kan virke besynderlige, og derfor i mange tilfælde bliver læst let henover.

Det gælder f.eks., når salmistens skiftende sindsstemning og til tider pludselige vredesudbrud, hævn-gerrigheder eller domslængsler ikke giver mening i læserens eget liv eller måske endda virker uforenelige med læserens teologiske overbevisninger. I læsningen af Salmernes Bog, kan der derfor sommetider opstå en afstand mellem læseren og teksten.

C.S. Lewis lader ikke disse mærkværdige temaer stå tilbage, men omfavner dem i ste-

C.S. Lewis tager fat i nogle af de gennemgående temaer i Salmernes Bog, der for den almene læser kan virke besynderlige.

det stykke for stykke.

Andre steder i Salmernes Bog er det relativt nemt for læseren at finde mange forskellige vers til trøst, opmuntring og glæde; f.eks. vers, der med god grund kan benyttes til personlig bøn, fordi versene formår at sætte ord på de bønner, vi ikke selv magter at bede eller udforme i ord. Eller vers, der taler direkte ind i vores livssituationer, og dermed også er lette for os at forstå.

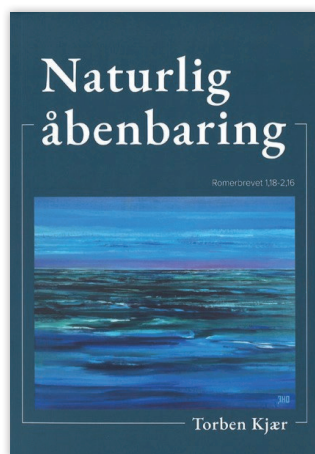
Men hvordan skal vi forholde os, når vi støder på salmer, der omhandler salmistens iver efter Guds dom og hævn over folkeslag, der står Gud imod? Eller salmistens håb om, at de ugudelige må kendes skyldige under Guds endelige dom? Eller ønsket om at få slået fjender ihjel? Det

giver C.S. Lewis læseren nogle interessante tanker om og forklaringer på i løbet af denne bog.

I Salmernes Bog findes også mange vers, der opfordrer til lovprisning af Gud, hvilket for et par kristne øregange måske ikke lyder så skørt endda. Men hvordan skal vi, på en god måde, forstå opfordringen til at lovprise Gud, når det kan synes lidt egoistisk, at Gud kræver, at mennesker, han selv har skabt, skal prise ham for hans egen storhed og godhed? Og hvad mener salmistens mon, når han siger, at Guds lov er sødere end honning? Uanset om du er amatør eller ekspert i Salmernes Bog, tør jeg godt garantere dig nogle nye perspektiver og interessante betragtninger. ■

Naturlig åbenbaring

BOGANMELDELSE AF SIMON MØLLER OLESEN



Naturlig åbenbaring

Torben Kjær
Bache og Kjær
267 sider

Visse bøger skrives ikke for at få høje salgstal. Ej heller for at skrive med på et populært emne eller opnå hæder og ære. En sådan bog er *Naturlig åbenbaring* af Torben Kjær, der gennem en menneskealder har undervist i Det Nye Testamente på Dansk Bibel-institut (DBI).

Bogen er en sjældenhed på flere måder. Dels kan den vist kun købes tre steder; hos forfatteren, hos forlaget og på DBI. Den kan dog bestilles på biblioteket. Dels behandler den et emne, som i en dansk teologisk kontekst kun er yderst sparsomt berørt.

Forfatteren betegner selv bogen som sit livsværk. Sikker er det, at det er en grundig, bearbejdet bog som har været mere end 20 år undervejs.

Et imponerende værk

Naturlig åbenbaring handler om, hvordan Gud har åbenbaret sig i det skabte, naturen og historien. Den objektive side, så at sige. Den subjektive side handler om, hvordan mennesket erkender dette. Nu er forfatteren lektor i Det Nye Testamente og derfor skal man

lægge mærke til, at under titlen på bogen er angivet *Romerbrevet 1,18-2,16*. For bogen tager ikke emnet op i en dogmatisk betydning eller med en praktisk-teologisk vinkel.

Desværre, kunne man næsten fristes til at sige. Bogen er en eksegetisk gennemgang af de nævnte vers, næsten ord for ord. Med forfatterens omhu og sans for detaljen er bogen et imponerende værk i sin størrelse på 267 sider. Tænk om der med samme flid og perentlighed var skrevet til hele Romerbrevet! Som kommentar kan bogen læses i uddrag og ikke nødvendigvis sammenhængende. Forfatteren er god til undervejs at opsummere sine delkonklusioner.

Forfatteren tager ikke bare udgangspunkt i den græske tekst. Grammatik, semantik med mere bliver aktivt inddraget til at belyse og analysere, ligesom den jødiske og græske kontekst inddrages. Når gennemgangen af så få vers fylder så relativt meget, skyldes det forfatterens grundighed. Hver en mulig og umulig tolkning af ord og sætninger bliver vendt og diskuteret, inden der bliver konkluderet. Derudover er der

over 800 noter (heraf en del litteraturhenvisninger), som også har vægtige diskussioner.

For at få det fulde udbytte af bogen kræves der mere end almindeligt husmandskendskab til græsk og den kontekst, Paulus skriver ind i. Der kræves også udholdenhed og overblik, når gennemgangen af et enkelt ord, med de forskellige forståelser deraf, kan strække sig over flere sider.

Med dette sagt er bogen en vægtig argumentation for forståelsen af Guds åbenbaring. Når gennemgangen af Romerbrevet 1,18-2,16 er blevet forfatterens livsværk, er det fordi, vi derigennem lærer, hvad vi kan vide om Gud og hans vilje, vrede med mere. Men også lære om, hvad det vil sige at være menneske.

Dybde og tyngde

Bogen er en eksegetisk gennemgang snarere end en tematisk belysning af den naturlige åbenbaring. Efter endt læsning kunne man godt ønske sig svar på spørgsmålet, hvor eller hvordan åbenbarer Gud sig i historien og naturen. For selvom forfatteren vil argumentere for, at den natur-

Bogen er en eksegetisk gennemgang snarere end en tematisk belysning af den naturlige åbenbaring. Efter endt læsning kunne man godt ønske sig svar på spørgsmålet, hvor eller hvordan åbenbarer Gud sig i historien og naturen.

lige åbenbaring ikke leder til frelse – den viser ikke den op-søgende og frelsende Gud – så gælder det, at mennesker har en gudserkendelse – om end sandheden undertrykkes.

Her havde det været rart med et praktisk-teologisk udblik. Når forfatteren kommenterer på versene om homoseksualitet i 1,26-28, leveres også en god og gedigen argumentation. Men igen kunne det være rart med et praktisk-teologisk udblik. Hvad betyder det ind i vores menighedssammenhænge og omgang med homoseksuelle?

For den, som ønsker sig en gennemgang af de nævnte vers i Romerbrevet med både dybde og tyngde, findes der i skandinavisk sammenhæng ikke noget bedre eller mere omfattende. I den forstand er bogen også en sjældenhed.

For den bliver et stående værk som fremtidige kommentatorer til Romerbrevet i skandinavisk kontekst bliver nødt til at forholde sig til.

Manglende dialog

Man kan være enig eller uenig med forfatteren, men vil man beskæftige sig med Romerbrevet 1,18-2,16 eller naturlig åbenbaring, er bogen ikke til komme uden om. Læser man noterne eller litteraturlisten igennem (12 sider), fornemmer man også, at forfatteren har fat i de fleste større værker om Romerbrevet.

Skulle man finde et hår eller to i suppen, savner jeg, at forfatteren går i en dialog med de (messiansk-) jødiske fortolkere af Paulus. Navne som Joseph Shulam og Mark D. Nanos er underligt fraværende. Måske fordi forfatteren

har en blind vinkel? Måske de kunne bidrage med nye nuancer til teksten?

Har man en specifik interesse i naturlig åbenbaring eller Romerbrevet 1,18-2,16, kan bogen godt anbefales. Har man lyst til noget knap så kondenseret i sit indhold, har forfatteren lagt en kort kommentar til Romerbrevet (kun 200 sider) på sin hjemmeside tkjaer.net, hvor man kan læse de udvalgte passager. På hjemmesiden findes også hele bogen oversat til engelsk.

Bogen er i virkeligheden et velgørhedsprojekt. For pengene fra salget af bogen går til forfatterens tidligere arbejdsplads – Dansk Bibel-Institut. Så vælger man den billige løsning og går på nettet for at blive klogere, må man jo huske at betænke DBI på anden vis. ■

Gud, hvor jeg savner ham!

BOGANMELDELSE AF FRANK RISBJERG KRISTENSEN



Gud, hvor jeg savner ham!

Refleksioner om sygdom, sorg og håb

Jakob Søe Esmarch

Lohses Forlag

304 sider, 249,95 kr.

Det er længe siden, jeg har læst en bog, der har rørt mig så meget som denne. Simon Søe Esmarch døde i november 2014 som 11-årig af kræft – efter et længerevarende sygdomsforløb. Det er Simons far, Jakob Søe Esmarch, som har skrevet bogen, der handler om Simons sygdom og død. Jakob tager os helt med ind i den svære, turbulente og meget smertelige tid – og i tiden efterfølgende.

Bogen er blevet til ud fra en lang række reflekterende dagbogsnoter, som Jakob gjorde sig under Simons sygeforløb og efter hans død. Som læser får vi lov til at komme helt tæt på mange af de svære tanker, følelser og situationer.

Det er en meget velskrevet og livsnær bog. Ikke sentimental, men ærlig, rørende og meget vedkommende. Jakob skriver i forskellige ombæringer om fortvivlelsen, sorgen, afmagten, håbet, troen og tilhiden på trods, det meningsløse, protesten over for Gud, længslen efter Gud, Guds svar og indgriben, vreden og frustration over en tavs Gud, ensomheden i det svære ... alt det, som en livskrise af di-

Det er på mange måder den mest givende bog, jeg har læst om sorg og det at være sjælesørgerisk og medmenneskeligt til stede hos den lidende og sørgende.

mensioner skaber hos os mennesker, når vi står over for det ubærlige og meningsløse – i total afmagt og sorg; der, hvor troen og livet sender os ud over kanten.

Der er så meget at hente i bogen, som emmer af livsklogskab, hårdt tilkæmpet fodfæste og tillid til Gud – uden at der er noget, der er letkøbt. Der er så meget at tage med sig fra bogen ud i det liv, hvor vi og mennesker omkring os stadig bliver ramt af svære "jordskælv", sygdomme, tab og ubærlig sorg.

En af de store styrker ved bogen er også, at Jakob hele tiden dygtigt og ærligt er i dialog med psykologien, teologien og sorglitteraturen, som han har arbejdet med både fagligt som teolog og præst – og som hårdt prøvet

far og ægteemand i livets meget hårde skole under Simons sygdom, død og efterfølgende.

Bogen er nærmest "obligatorisk pensum" for alle os, som arbejder i det sjælesørgeriske eller terapeutiske felt. Det er på mange måder den mest givende bog, jeg har læst om sorg, sorgarbejde og det at være sjælesørgerisk og medmenneskeligt til stede hos den lidende og sørgende menneske.

Bogen skal finde sin læser meget bredt, for der er noget til alle os, som lever i det lidelsesfyldte og sorgfyldte landskab, som livet også er; og som skal finde vej, når det er ubærligt svært. Læs den som forælder, som bedsteforælder, som skolelærer og som én, der selv lige nu er i sorgen og lidelsens svære favntag. Kort sagt: Læs den.



Se Ryan MacPhersons under-
visning om naturlig åbenbaring
ved Luthersk Fordybelsesdag
2023:

Fornuft og samvittighed



De ti bud og Guds ordninger



Lover den Herre

Lover den Herre, den mægtige konge med ære!
Lov ham, min sjæl, og lad det din forlystelse være!
Mød ham med sang,
psalter og harpe, giv klang!
Åndelig leg vil jeg lære.

Lov dog den Herre, som alting så herlig regerer,
ham, der som ørnen på vinger dig løfter og bærer,
lader dig få
mer, end du selv kan forstå,
bedre, end hjertet begærer.

Lov dog den Herre, som alting så vel for dig mager,
ham, som dig sundhed forlener og venlig ledsager!
Tænk, af hvad nød
denne din Herre så sød
dig ved sin almagt uddrager!

Lov dog den Herre, som dig i din stand giver lykke,
ham, som med tusind velsignelser véd dig at smykke!
Tænk dog derpå,
at han sin ære kan få,
ak, i din sjæl det indtrykke!

Lov da den Herre, min sjæl, og hvad i mig mon være,
hvad som har ånde, ophøje hans navn og hans ære!
Han er dig god,
ak, gør ham aldrig imod!
Amen, han selv dig det lære!

Sange og Salmer nr. 35
Joachim Neander 1679. Dansk 1740

TEMA:

Naturlig åbenbaring

Alle mennesker kender til Gud. Også dem, der benægter Guds eksistens.

Det er den (måske provokerende) påstand, som ligger bag temaet for dette nummer af Budskabet. Naturlig åbenbaring handler om, at det ikke er nødvendigt at læse i Bibelen for at erkende Guds eksistens eller fornemme, hvad der er godt og ondt. Naturen i sig selv forkyn-der om Gud, Guds har nedlagt sin lov i ethvert menneskes hjerte, og Gud har skabt almene rammer for menneskelivet, som vi gør klogt i at blive indenfor.

Men hvad er det helt præcis, vi lærer om Gud og hans vilje gennem den naturlige åbenbaring? Hvad betyder det for mission og evangelisation? Hvilke begrænsninger er der for den naturlige åbenbaring? Det er nogle af de spørgsmål, som melder sig, og som vi forsøger at tage op her i Budskabet.

God læselyst!



FOTO: UNFLASH

*Der er noget sort/hvidt over
menneskers opfattelsesevne,
tror jeg, sådan at tanken om det
evige liv kan blive bleg.*

LISA BIRKMOSE SIDE 27

*Også blandt kristne
sker det, at sandheden
om Guds dom ofte
ligger lidt i udkanten af
vores bevidsthed.*

JESPER AAGAARD
SIDE 25